558

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ

FİYATI : 1 LİRA
26 ŞUBAT 1965

Koalisyoncuların verdikleri kararlar

C. H. P. nin Oyu ne renk olacak ?

Sayın İsmet İnönü
Başbakan

Lira.K.
1161.95

İNÖNÜ VE AÇMADIĞI ZARF
DÜŞÜRÜLECEĞİNİ BİLEN ADAM

Hükümette 8 " 27 Mayıszede " var

Sayı: 558 Cilt: XXXII Yıl. 11

AKİS

HAFTALIK AKTUALİTE DERGİSİ

Sahibi ve Başyazarı :
Metin Toker

Yazı İşleri Müdürü
Y. Yüksel Erdem

Bu sayıda Yazı Kurulu
İç Haberler Kısmı : Kurtul Altuğ, Güneri Civaoğlu, Teoman Erel, Egemen Bostancı (İstanbul) Seyfi Özgenel (İzmir) — Dış Haberler Kısmı : Haluk Ülman — Magazin Kısmı : Jale Candan, Tüli Sezgin, Bihin Anter, Hüseyin Korkmazgil Tiyatro : Naciye Fevzi, Lûtfi Ay — Musiki: Daniyal Eriç — Radyo ve Sinema: Mahmut T. Öngören

Resim
Ali Parmakerli

Fotoğraf
T.H.A.
Hüseyin Beşe
Erdoğan Çiftler

Klişe
Birlik Klişe Atölyesi
Tel : 11 70 15

Yazı işleri
Rüzgârlı Sokak No 15/3
Tel: 11 89 92
P. K. 583

İdare
Rüzgârlı Sokak No: 15/1
Tel: 10 61 96

Abone Şartları
3 aylık (12 nüsha) 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira

İlân şartları
Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 1500 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer
Rüzgârlı Matbaa

Basıldığı yer
Hürriyet Matbaası

Ankara

Basıldığı tarih :
25.2.1965

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Bu hafta, sizlere karşı mahcup bir durumda karşınıza çıkıyoruz. Türkiyenin çok yerinde binler ve binlerce kimse derginin geçen sayısını bulamamıştır. Cumartesi günü derginin merkezinde cereyan eden bir hadise bizleri hem sevindirmiş, hem üzmüştür. Bir okuyucumuz Rüzgârlı Sokaktaki binamıza gelmiş, bir tek AKİS rica etmiştir. Okuyucumuz AKİS'in 1954'ten beri tiryakisi olduğunu söylemiş, nasılsa dergisini almakta geciktiğini bildirmiş, Başkentin hiç bir köşesinde AKİS bulamadığını haber vermiş, bir AKİS'e istenilen parayı vereceğini belirtmiştir. Söylediğine göre AKİS'i bir kaç misli fiyatla satanlar olmuştur. Kendisine bunun parayla ilgili bir husus olmadığı anlatılmış, ama idarede dahi bir tek AKİS'in kalmadığı gösterilmiştir. Bu çeşit çok müracaat bizlere daha dikkatli olmak lüzumunu hatırlatmıştır. AKİS'in bu sayısı ona göre basılmıştır.

AKİS, şimdi elinizde tuttuğunuz sayısında gene aynı canlılığı muhafaza etmektedir. Mübalâğa etmeden denilebilir ki bütün Türkiye bir hafta müddetle AKİS'ten bahsetmiştir. AKİS ekipleri nasıl geçen hafta, bütün hadiselerin içyüzünü gün ışığına çıkarmak için ellerinden geleni yapmışlarsa bu defa da aynı gayreti göstermekten geri kalmamışlardır. YURTTA OLUP BİTENLER kısmımızda bulacağınız "27 Mayıszedeler"in hikâyesi bunun bir delilini teşkil etmektedir. Az kimse, DP oylarının temsilcisi olarak işbaşına gelen hükümette kaç "27 Mayıszede"nin bulunduğu hususuna dikkat etmiştir. İç sayfalarımızdaki "Bakan Portreleri" okunduğunda bu nokta gözler önüne serilecektir.

AKİS, bu sayısında yeni Bakanların kimler tarafından, hangi tesirler altında ve nasıl seçildiklerini anlatmaktadır. Bu hikâye, siyasi hayata karışan ültra-siyasi baskı gruplarını da gün ışığına çıkarmaktadır. Diğer taraftan Türkiyeyi idare etmek gayesiyle ortaya çıkanların yayın organlığı görevini sorumluların rızasıyla, yahut "Allah rızası için" yapanların takındıkları tavır da bu haftaki AKİS'in ele aldığı konulardan birini teşkil etmektedir.

Bugün türk umumi efkârındaki merak konularından bir tanesi CHP'nin takınacağı tavırdır. AKİS ekipleri CHP'deki toplantılarda varılan neticeleri öğrenmişlerdir. Bu neticeler iç sayfalarımızda etrafıyla anlatılmaktadır. Bundan anlaşılan, nasıl CHP iktidarı karşısında DP oylarının muhalefetini bulmuşsa, iktidara geçen DP oyları CHP muhalefetinin tadını bir defa daha tadacaklardır. Zaten demokrasi oyununun kaidesi de bu değil midir ki?

AKİS, bir defa daha renkli bir görev yapmanın şevki içinde hasretini çektiğiniz dergi haline gelmiştir. Her hafta AKİS bir yeniliği beraberinde getirecektir. AKİS okumamak, hele bundan sonra, mutlaka bir eksiklik teşkil edecektir.

Saygılarımızla

Kurtul Altuğ

içindekiler

AKİS
HAFTALIK AKTUALİTE MECMUASI
Yıl: 11 26 Şubat 1965 Sayı: 558 Cilt: XXXII

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Şamata!

Şu anda, Ürgüplü Hükümeti Meclisin güven oyunu almamıştır. AP merkezi ise kendi teşkilâtına bir tamim göndermek lüzumunu duymuş ve kurulan hükümetin bir AP hükümeti olmadığını telkin etmeye çalışmıştır. Fakat memleketin her tarafında ve hatta Başkentin bir çok çevresinde esen hava "27 Mayıs öncesinin geri geldiği" havasıdır. Tarafsız vatandaşların bu hali endişeyle seyretmekte oldukları ve taşkınlığın sonunu bekledikleri görülmektedir.

Tarafsız vatandaşlar CHP'nin 27 Mayısın akabinde böyle bir hataya düştüğünü unutmamışlardır. 27 Mayıstan hemen sonra da çok yerde çok CHP'li "artık astığım astık, kestiğim kestik" zehabı içinde sadece partisine sevimsizlik ve soğuk davranış toplamış, bunun sonucu da - tabii Nâsır Zeytinoğlu tip İçişleri Bakanlarının himmetinin ilâvesiyle - 1961 seçimlerinde kendisini göstermiştir. Fakat o CHP'liler sadece kendi partilerine yapmışlardır. Bugünkü AP'liler ise, memleketteki kuvvet dengesi göz önünde tutulursa, sadece kendilerine yapmamaktadırlar. Tehlikeye soktukları şeyler daha büyük çaptadır.

Böyle şamatalar 27 Mayıstan bu yana bir çok kereler görülmüştür. 1961 seçimlerinin "CHP Zaferi" olmasa da her halde kendi zaferleri de sayılamayacak neticesi bu tip kimselere şu zehabı vermiştir: Türkiye Cumhuriyetine bir Ali Fuat Başgil dahi, isterlerse, Cumhurbaşkanı yapabilecek imkânı ele geçirmişlerdir.

Bunu istemişlerdir. Fakat yapamamışlardır.

Celâl Bayarın ilk tahliyesi bu çeşit başka gösterilere yol açmıştır. Aynı hevesliler Bayarı adeta Çankaya Köşkünün geri dönmüş sâkini sanmışlar ve öyle davranmışlardır. Bunların hâyâl sukutu, Başgilcilerin hâyâl sukutundan daha az vahim olmamıştır.

Şimdi, yeni bir gürültüyle karşı karşıya bulunuyoruz. AP'nin yayın organlarında, bazen Kayseri hapishanesinin eski müşterileri, kalemi ellerine almışlardır ve Tahkikat Komisyonun-

Ürgüplünün kabinesi Başbakanlıkta toplu halde

Çiçeklerden bir demet

Sâkin, sâkin konuşalım!

Metin TOKER

Bundan beş yıl kadar önce bir gün Mecliste, devrin Muhalefet Lideri İsmet İnönü kurulmak istenilen idareye milletin, memleketin asla tahammül etmeyeceğini sükûnetle söylediği zaman DP'nin silâhşörleri elinde kudret tutuyor sanmanın hışmıyla, kendilerine has hiddet ve hırçınlıkla ayağa fırlamışlardı. Bazıları yumruk haline getirmiş oldukları ellerini sallıyorlar, en azılıları küfürler ediyorlar, bir tanesi "Paşa, Paşa! Battal Gazi ordusu ile mı ihtilâl yapacaksın?" diye bağırıyordu.

Bu millet, bu memleket o idareye tahammül edemedi. Sonra ben onları, o silâhşörleri, sünepe ve perişan, Yassıadada Başkana "Vallahi ben yapmadım! Billahi ben değildim!" diye kekelerken gördüm.

Bugün Türkiye, bir defa daha, son yıllarının en önemli noktalarından birinde bulunuyor. Muhalifinden muvafıkına herkesce en azından garipsenen bir usûlle, âdeta adını koymaktan çekinilerek DP oylarına sayın Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel tarafından yeşil ışık yakılmıştır. DP oylarının kusurlu hiç bir tarafı yoktur. Keşke DP İhtilâlden sonra kapatılmamış bulunsaydı ve o oylar gene aynı bayrağın altında, bu sefer aklı başında bir ekip tarafından kanalize edilebilseydi. Bu maksatla kurulmuş olan siyasi teşekkülün idaresinden sorumlu kimselerin sayın Cumhurbaşkanınca dahi aklı başında telakki edilebilmesi için dört yıllık bir çabalama devresi gerekmiştir. Sayın Cemal Gürselin teşhisindeki doğruluk derecesini zaman gösterecektir. Fakat bu hususta bir kimse iyimser değilse onu hemen "Vay, bizi tehdit ediyor" diye suçlamaya kalkışmak en azından bundan beş yıl önceki DP silâhşörlerinin davranışı kadar akılsız bir davranıştır. Böyle davranışlar insanı hiç bir yere götürmez. Daha doğrusu götürür. Ama götürülen yerin o insanlarca fazla sevileceği sanılmamalıdır.

Türkiyeyi idare etmek için Türkiyenin şartlarını bilmek lâzımdır. Şimdi anlaşılıyor ki çok kimse Türkiyede D.P. oylarının şu veya bu isim altında iktidara geçmesi ihtimali belirdi mi Ordunun hemen ayaklanacağı ve "Olmaz" diyeceği endişesini yüreğinde taşımıştır. Bu, memleketin bir şartını, en önemli şartını hiç bilmemektir. Böyle hareket eden ordu, gerçekten Battal Gazi ordusudur. "İşte bizi Orduyla korkutuyorlardı. Nasıl, Ordu karıştı mı?" demek bir mânasıyla "O halde, ben ne istersem yapabilirim" demektir, bir yandan da içine düşeceği kuyuyu bizzat kazmaktır. Zira bu memlekette bundan sonra "Ben ne istersem yapabilirim" diyenlerin âkibeti ne isterlerse yapabileceklerini sananların âkibetinden zerrece farklı olmayacaktır. Türk ordusu, bu sütunlarda, bu derginin bütün sütunlarında daima belirtildiği gibi bir milli ordudur ve bütün sergüzeşt emelleri, karşısında daima ordunun ta kendisini bulmuştur.

Türkiye, bir kuvvetler topluluğunun hâkim olduğu memlekettir ve Ordu bunlardan biridir. Ordu, iş başındaki idare bütün diğer kuvvetleri kendisi aleyhinde harekete geçirdikten sonra bunları susturmak için âlet diye kullanılmayı reddeden unsurdur. Yoksa, hakemlik görevinin dışında bir görev yapmak isteyen topluluk değil. Bir yandan kendi teşkilâtına "İktidarda olan AP değildir" tâmimini yapan AP'nin bütün yayın organlarına bakınız. "Gözümüz aydın", "Memleket kurtuldu", "Büyük Bayram", "Gün aydın" nevinden başlıklar altında tavsiyesi yapılan davranış savcıları tıpkı Menderes devrinde olduğu gibi "muhalifler" aleyhinde harekete geçirmek, ileri sayılan fikirleri susturtmak, DP'nin ve "27 Mayıszedeler"in intikamını almaktır. "Sabık ve sâkıt iktidar", "Sabık ve sâkıt Bakan" tâbirleri bir ruh haletini en mükemmel şekilde aksettiren aynalardır. Bütün bunlar, daha DP oylarının iktidarı Meclisten güven oyu bile almamışken yapılmaktadır. Bu iktidar bir defa yerleştikten sonra taraftarlarınca nasıl bir istikamete itilmek isteneceğini tahmin etmek için kâhin olmaya hiç lüzum yoktur. Suat Hayri Ürgüplü gibi siyasi kuvvete sahip olma bakımından muallâkta bir Başbakanın, kendi aklı ve basireti, tecrübesi ve kültürü ne olursa olsun bu tazyiklere ne kadar dayanabileceğini söylemek kolay değildir. Kaldı ki yurdun dört köşesinden gelen haberler de bir belirli zümrenin "eski iyi günler"in geri geldiği inancı içinde bulunduğunu göstermektedir. Nihayet, Hükümetin üstünde kurulan bir ültra-modern heyeti teşkil eden sayın zatlardan bazılarının şahsiyeti, hüviyeti ve olgunluk derecesi Suat Hayri Ürgüplünün sırtına geçirilen ateşten gömleğin harareti hakkında en basit vatandaşa dahi fikir verebilecek kadar milletin malûmudur.

Türkiye, bilhassa 27 Mayıstan bu yana bir istikamet almıştır. 27 Mayıstan itibaren, ellerine ne zaman fırsat geçmişse, DP oylarını temsil ettikleri iddiasında olanlar hep bu istikametin aleyhinde, karşısında vaziyet takınmışlardır. Hiç bir gün memleketin yeni şartlarını anladıkları hususunda bir işaret vermemişlerdir. Bunun bir tek istisnası vardır: Koalisyon Protokolu. Ama buna bir ciddi değer atfetmek için ziyadesiyle safdil olmak lâzımdır. Bir Bölükbaşı, seçimlerden evvel yapılan bir yuvarlak mı, dört köşe mi neyse, bir masabaşı toplantısında imzalanmış protokolun mürekkebi kurumadan o protokolun bütün ruhuna aykırı konuşmaları, iki oy fazla alabilmek amacıyla yapmaktan çekinmemiş ve sayın Gürselden Gümüşpalaya - tabii başta İnönü - herkese veryansın etmiştir. Daha sonra daha başka protokoller imzalanmıştır. Bütün bunlar, İnönünün Mecliste işaret ettiği gibi, balon patlatmak veya efsane söndürmek gayretiyle en kısa zamanda ayaklar altına alınmaktan çekinilmemiştir. Bir kimse bugünkü anlaşmanın daha uzun vâdeli olmayacağına inanıyorsa ona bir tahrikçi değil, bir gerçekçi diye bakılmalıdır.

İktidara getirilmek istenilen DP oylarının temsilcileri, şu anda takkelerini önlerine koyarak sükûnet içinde düşünmelidirler. Karşılarında mutlaka bulacakları kuvvetleri zapt-ı rapt altında muhafaza edebilmek için gerekli her şeye sahip midirler? Bu soru sorulduğundan dolayı hop oturup hop kalkmak hiç bir şey sağlamaz. DP iktidarının yolunun ve silâhlarının ne netice verdiği ise sadece dört yılın gerisinde yatan bir tecrübedir. Memleket, millet böyle bir tecrübeyi tekrar yaşamak istemiyor. Hulûs ile yapılan hatırlatmalar bir tehdit değildir. 27 Mayısın arefesindeki ikazlar da bir tehdit değildi.

Onlar anlamadılar. Böyle oldular. İstiyoruz ki bunlar anlasınlar. Anlamazlarsa, kendi düşenin ağlamaması gerekecektir.

dayken güçlerinin yetmediğini bu defa yaptırmaya çalışmaktadırlar. Bu durum millet tarafından endişeyle seyredilen bir durumdur ve memleketin buna tahammül edeceğini sanmak hayâlin ta kendisidir. Menderesin yapamadığını Demirel yapmaya teşebbüs edecek midir, etmeyecek midir, bilinmez. Ama, Ürgüplünün buna âlet olmayacağı muhakkaktır. Bu, bir. Ürgüplü, bir kaç günlük Başbakanlığında memleketteki sağlam kuvvetlerin ruh haletini görmek fırsatını bulmuştur. Demirelin de, kendisine yaptırılmak istenileni yapmayı kabul edip etmeyeceği son derece şüphelidir. Bu, iki. Ama gerçek şudur ki bir takım organlarda estirilen hava, bir takım yeni kalemşörlerin kendi kendilerine vermek istedikleri pâye Ürgüplü Hükümeti için bir avantaj olmaktan fazla vahim handikap teşkil etmektedir.

Endişe bulutları bundan dolayıdır ki bu hafta Türkiyede yığınak yapmıştır ve Hükümetin ilk resmi beyanlarıyla Hükümetin üstündeki yeni kuruluş mensuplarının ve onların yan kuvvetlerinin davranışları ciddi tehlikelere gebe bir hava yaratmaktadır. İnönünün kendisinden devralınan iktidarın oturması için elinden gelen gayreti ve iyi niyeti göstermesi tek elin çırpınması halinde kalırsa bir tatlı ses işitmek kabil olmayacaktır.

Hükümet

Dilin kemiği olmayınca...

Uzun masanın ucunda oturan İhsan Sabri Çağlayangil:

"— Eğer ben de olmasam haliniz harap. Bu işleri beceremezdiniz" der gibi bir halle, herşeyi idare eder görünüyordu. Levend endamını göstermek için ayağa kalkmış, en yüksek perdeden direktifler veriyordu:

"— Sayın Başbakan, o nüshayı verir misiniz?"

"— Sayın Alican, sizin şu nüshayı da imzalamanız lâzım!"

"— Buyrun sayın Başbakan, sizde kalacak olan nüsha şu"

Uzun masanın başında oturan "Sayın Başbakan" Suat Hayri Ürgüplü, nihayet bu işe dayanamadı. Hiç olmazsa efkârı umumiye temsilcilerinin önünde duruma hakim görünmeliydi. O da ayağa kalktı ve Çağlayangile itiraz etti:

"— Hayır, o nüshayı imzalamıştım. Siz onları bana verin!"

Böylece Ürgüplü, muallâkta bir Başbakanın kudretinin nerelere kadar gittiğini ispatlamış oldu.

Önce itiraz edecek olan Çağlayangil, neticede, ister istemez, imza töreninin yönetimini "Sayın Başbakan"a devretmek zorunda kaldı. Ürgüplü bundan sonra işleri "kendi kendine" tamamlayıverdi. Zaten yapılacak iş te pek zor bir şey değildi. Hazır hale getirilmiş olan beş sahife ve 18 maddelik, Dördüncü Koalisyon Hükümeti Protokolünün liderler tarafından imzalanması ile her şey tamamlanmış olacaktı.

Olay, geçen haftanın sonunda, bir öğleden sonra, TBMM binasının ikinci katındaki bir odada cereyan etti. İnönü Hükümetinin düşürülmesinden sonra geçen bir hafta içinde yürütülen faaliyetin sonucu alınmış, iş artık formalite safhasına dökülmüştü. Hazırlanan protokol açıklanacak, Bakanlar Kurulu listesi Cumhurbaşkanına takdim edilecekti.

Basın, radyo ve sinema temsilcilerinin önünde tamamlanan imza töreninde, Ürgüplü, ismi ilk açıklandığı günlere nazaran, kendini toparlamış, şaşkınlığı üzerinden atmış görünüyor, fakat kendisinin protokolün zirvesine yükseldiğini ispat edeceğini sandığı bazı fazla davranışlardan da kurtulamıyordu.

İdareyi Çağlayangilden aldıktan sonra kaşlarını da çatarak bütün nüshaları imzalatan Başbakan, ağzının önüne getirilen radyo mikrofonunu görünce kısa bir nutuk irat edip törenin tamamlandığını ihsas etti. Liderler şöyle bir arkalarına yaslandılar. İş bitmişti. Bir sessizlik çöktü. Alican susuyor, Ahmet Oğuz konuşmak taraftarı görünmüyor. Ürgüplünün yanında büyük bir heyecan içinde oturan Demirel ise kendi nabzının atışları ile meşgul görünüyordu. Sessizliğin uzamasına mâni olmak gerektiğini hisseden Bölükbaşı Kırşehir ağzıyla gürleyiverdi:

"— Hayırlı ossun!"

Heyecanlı Demirel, bu lâfa cankurtaran simidi gibi atıldı ve aynen tekrar ladı:

"— Hayırlı olsun, hayırlı olsun."

Cumhurbaşkanına giderek listeyi takdim edecek olan Ürgüplü ayrıldı. Odada kalan liderler gazetecilere kısa demeçler vermeğe koyuldular. İlk demeci veren Bölükbaşı lâfı nasılsa fazla uzatmadı ve sözünü, "Yeni Hükümete yardımcı olmasını cenabı haktan niyaz ederim" diyerek tamamladı. Heyecanlı Demirelin demeci de, Bölükbaşıdan kulağına takılan bu son cümle ile son buldu. Aynı finali kullanan Ürgüplü ise, AP ve MP Genel Başkanından daha ilerici olduğunu ispat için cenabı hak yerine "tanrı"yı kullandı.

Tören bitmişti. Radyoya verdiği demeci eski yazı ile kaleme alan Bölükbaşı, İçişleri Bakanlığı biraz sonra açıklanacak olan İsmail Hakkı Akdoğanı yanına çağırdı, elindeki kâğıdı vererek:

"— İsmail, bunu bizim Grup kâtibi ile teksir et, basına ver" dedi. Kâğıdı

Başbakan Ürgüplü Cumhurbaşkanı Gürselle
Yanındaki yanında, karşısındaki canında

Ürgüplü - Sunay
Orduya selâm - İşler tamam!

kaptığı gibi fırlayan İsmail Hakkı Akdoğanın arkasından bakan bir gazeteci:

"— Yahu, bir İçişleri Bakanına da böyle işler yaptırılır mı?" diye sormaktan kendini alamadı..

Millî şaka

Liderlerin türk milleti için hazırladıkları asıl şaka biraz sonra Protokol basına dağıtıldığında ortaya çıktı. 27 Mayıs aşkı, Atatürk ilkeleri tutkusu, lâiklik prensibi sevgisi ve şiddetli bir reform arzusu Protokolun çatısını teşkil etmişti. İdari Reform, Personel Kanunu ve Toprak Reformu Protokola göre, yeni Hükümetin samimî tâkipçisi olacağı meseleler arasında idi. Kalkınma plâna dayanacak, -yâni pilâvcılara uvulmayacak- enflâsyondan kaçınılacak, sosyal adalet ve sosyal güvenlik tedbirleri arttırılacak, işçi hakları korunacaktı. Dış politika görüşü ise "Şahsiyetli", "millî" ve "prensipleri Atatürk tarafından vaaz edilmiş" gibi sıfatlarla tarif ediliyordu. Hattâ Rusyayla yeni dostluk münasebetlerinin dahi devam edeceği imâsı Protokolde vardı.

Bu nitelikleriyle Protokol, Birinci ve İkinci Koalisyon Hükümetlerinin programlarından çok, CHP'nin tâvizci partilerden illallah deyip kendi başına kurduğu "Reform Hükümeti"nin protokoluna yakındı.

Protokol daha ilk anlardan itibaren büyük hayret uyandırdı. Bu nasıl işti? Muhalefette bu düşüncelere ve bu yöndeki uygulamaya en sert tenkit ve hattâ ithamlarla hücum edenler iktidara gelince herşeyi nasıl tersine çevirebiliyorlardı?

Bir A.P.'li Protokolu gördükten sonra şöyle dedi:

"— Haydi, fazlalıklara taktik diyelim. Ya, eksikler?."

A.P.'linin "eksikler" dediği, bu partinin Mecliste hep karşı vaziyet aldığı kanunlar ve tedbirlerdi. Meselâ Tedbirler Kanunu kalacak mıydı? Meselâ muteber tüccar ve iş adamlarımız Servet Beyannamesine gene tâbi mi olacaklardı? Vergiler hep açıklanacak mıydı? Halbuki A.P., "iman gibi paranın da gizli kalması prensibi"nin şampiyonu değil miydi? Sonra, Toprak Reformuna bu parti nasıl taraftar olabilirdi? A.P. Tarım Reformu istemiyor muydu? Bunlardan Protokolde ne bir ses vardı, ne bir nefes.. Başbakan İsmet İnönü -Pardon! Başbakan Ürgüplü.. Ama bu protokolu gördükten sonra insanın Başbakan İnönü diyeceği gelmiyor mu?-, evet, Başbakan Ürgüplü lûgatlarda ne kadar "umumî kelime" varsa hepsini yanyana getirip Hükümetinin prensiplerini kaleme almıştı .

Anlaşılıyordu ki Hükümetin prensibi prensipsizlikti!

Mecliste tefsirler

Durumun gerçekten komik olduğu, önce Mecliste dikkati çekti. Türk demokrasisinin politik yelpazesinde merkezden itibaren sağa doğru sıralanan dört muhalefet partisi, iktidara geçtiklerinde, merkezin az da olsa solunda yer alan bir partinin -CHP'nin- ana prensiplerini, akşamdan sabaha benimseyivermişlerdir.

Protokol çeşitli istikametlerde tepkiler yarattı. Kimisi sevindi, kimisi şaşırdı, kimisi "bekliyelim, görelim" dedi, kimisi de fikrini "Amma da numara!" diye ifade etti. Bağımsız Hâlûk Nur Baki, "Yahu bunlar ileride uğrayabilecekleri bütün tenkitleri ortadan kaldırmak için yapmışlar bu protokolu!" dedi. Bu hükümetin kuruluşundaki oyunlara fena halde öfkelenen ve bir de protesto bildirisi yayınlamış olan Sıtkı Ulay, yeni bir bildiri yayınladı ve açıklanan prensipler için yeni Hükü-

Amerikalı Gözüyle

Ne tuhaftır, bizde hep adamlar çıkar, kraldan fazla kralcıdırlar. Akılları mı yoktur, menfaatleri mi vardır, her ne hal ise... Rusofilseler bir rusofildirler ki adlarını Popof, ya da Kornilof sanırsınız. Amerikanofilseler sanki Teksasta doğup büyümüşlerdir. Şimdi bu sonuncular, amerikalıların kendileri İnönüden memnunsuzluk beyan ederler ve İnönü Hükümetinin düşme sebebi diye bu hükümetin Rusyayla olan münasebetlerini gösterirlerken bir hiddetliler, bir hiddetliler.. Efendim, bizim iç işlerimizde amerikan parmağı olup olmadığını sormak âdeta vatana hiyanetmiş. Hele, böyle bir şüphenin mevcudiyetinden bahsetmek daha da büyük suçmuş. Amerikaya İnönüden veya Demirelden ne imiş?.. Amerika tam mânasıyla tarafsızmış. Amerika türk milletinin dostuymuş. Mış da mış, mış..

Allahtan Türkiyeye amerikan gazeteleri de geliyor. Amerikanofillerden ingilizce bilenler ingilizce bilmeyen amerikanofillere bunları tercüme etseler de adamlar rahatlasalar. İşte, Amerikanın en meşhur dergisi Time'ın görüşüne göre Türkiyedeki Hükümet Düşmesinin Nedenleri:

"Bugünlerde hemen herkesin yaptığı gibi İnönü amerikan aleyhtarlığına oynamak suretiyle iç politikada kendisine sermaye teminine çalışmaktaydı. Birleşik Devletler ihtilâflı Kıbrıs konusunda Türkiyeyi Yunanistana karşı tam mânasıyla tutmayı reddettiğinden beri İsmet İnönü Rusyayla flört etmek suretiyle Birleşik Devletlere karşı istiklâlini ispat etmişti." (Time, 26 Şubat)

"Ümitsizlik işaretleri gösteren İnönü hükümeti, Kıbrıs anlaşmazlığında Washington'un Türkiyeyi terkettiğinden emin bir seçmen kütlesi önünde amerikan aleyhtarı taktiklere başvurmuştu. Aynı zamanda, uzun süredir Batının en sağlam müttefiklerinden biri olarak bilinen Türkiye Rusyayla flörte başlamıştı. Türkiye ile Rusya, Adalet Partisi tarafından bir "ihanet vesikası" olarak ilân edilen bir kültür anlaşması imzalamışlardı ve geçen ay Ankara bir Sovyet parlâmento heyetini sıcak şekilde karşılamıştı." (Time, 19 Şubat)

Time'ın İnönü için kullandığı tâbir "İhtiyar Tilki", Demirel için kullandığı tâbir "Batılı kafada iktisatçı", "Amerikan tahsil ve terbiyeli"dir. (Time, 26 Şubat)

Hani Amerikanın kendisinde hava buyken bizim amerikanofillerin gayretleri biraz suni, biraz sahte, hayli de gülünç olmuyor mu?

Liderler Mecliste Protokolu imzalıyorlar

Sağdan sola marş, marş!

meti âdeta tebrik etti. Ulak, AKİS muhabirine bu hareketini şöyle izah etti:

"— Kardeşim, ne yapayım, bu protokol karşısında benim Sosyal Demokrat partinin hiç bir özelliği kalmadı... Adamlar benim bütün umdeleri alıp yazılı hale koymuşlar!"

Ulay, AKİS'çinin, yeni hükümetin bu prensipleri uygulama kabiliyeti hakkındaki sorusuna ise alaycı bir gülümseme ile cevap verdi.

CHP Genel Sekreteri Kemal Satır açıklanan protokola bakıldığı takdirde, yeni Hükümetin "CHP'nin müsveddesi" olarak kabul edilebileceğini bildirdi, fakat şunu da ekledi:

"— Âyinesi iştir kişinin lâfa bakılmaz!"

Protokolla en büyük şaşkınlığa uğrayanlar ise yıllardır Adalet Partisinin propagandasını yürüten kalem sahipleri oldu. Allahın günü "komünist" diye damgaladıkları düşünce ve prensipler kendi cenahlarının iktidar parolası olunca bu kalemşörler ayaklarının yerden kesildiğini ve muallâkta kaldıklarını hissettiler. Şimdi ne yazacaklardı? İlk tepki, son zamanlarda Yeni İstanbulda çöreklenmiş olan acaip Necip Fazıl Kısakürekten geldi. Kısakürek, yazdığı makalede Protokolda yer alan ileri fikirleri sıraladı ve şu soruyu ortaya attı:

"— Devrilenin ne olduğu belli idi... Peki, deviren kim ve ne?"

Kısakürekin kendi cenahından istediği, asgari cesaret ve samimiyettir: AP ve aynı paraleldeki partiler savundukları ve inandıkları sağ fikirleri protokollarına açıkça koymalıydılar...

Kulağa Küpe...

Bektaşinin haberi!

Bektaşi ölünün kulağına eğildi ve "Dünya nasıl diye öteki tarafta sorarlarsa.." diye başladı. Sonra..

Hayır, hayır! "Bektaşi imam oldu dersin" diye devam etmedi. Şöyle devam etti: "Artık Bölük başı Bakan tâyin ediyor dersin.."

Hükümeti kuralım da..

Garip durumun sebebi, bir işe el atmış olan liderlerin illâ netice almak mecburiyetini hissetmeleri ve Çankayadan Cemal Gürselin kendilerini sıkıştırmasıdır. Çankayadan gelen haberler tepede ilk günlerin neşeli havasının esmediğini göstermektedir. İsmet İnönü yolcu edilmiştir ama Nâsır Zeytinoğlu Bakan olamamıştır ve bazı durumların halli için hâlâ İsmet Paşanın himmetine ihtiyaç vardır. Bu himmetin lüzumu, tesadüfen bu hafta içinde yapılan Yüksek Askeri Şûra toplantısına Başbakanın başkanlık etmesi mecburiyetinden doğdu. Ürgüplü o an, sırtına geçirilmiş bulunan ateşten gömleğin hararetini hissetti. Genel Kurmay Başkanı yeni Başbakana gelmemişti. Şimdi yeni Başbakan oraya nasıl gidecekti? Ürgüplü ilk imdat telini Çankayaya çekti, fakat Çankayadan alınan cevapta Çankayanın bir çare bulamayacağı, ancak İsmet Paşanın bu "protokol müşkili"ni halledebileceği bildiriliyordu. İnönü gülümseyerek bu düğümü çözdü. Ürgüplü İnönüyü ve kendisini Başbakanlıkta görmeye gelen Sunayla birlikte Şûraya gitti. Fakat çok kalmadı.

Akşam, Şûranın bir yemeği vardı. Komutanlar bütün eski ve büyük komutanlarını dâvet etmişlerdi. Şeref mevkiini de onlara ayırmışlardı. Bu şeref mevkilerinden birincisi böylece İsmet Paşanın oluyordu. İsmet Paşa, dâvet sahibi Orgeneral Sunayın karşısında oturuyordu. Sağında Başbakan Ürgüplü, solunda Ali Fuad Cebesoy vardı. Önce İnönü ve Sunay şerefe kadeh kaldırdılar. Sonra İnönü ikinci bir kere, Hükümetin şerefine kadeh kaldırdı. Ürgüplünün İsmet Paşaya "Acaba konuşmam gerekir mi?" diye sorduğu işitildi. İnönü bunun münasip olacağını bildirdi. Başbakan Orduyu öven kısa bir konuşma yaptı.

Ertesi gün A.P. organları Demirelin komutanlarla ne tatlı konuştuğunu, ne hikmetse bildirmekte fayda gördüler. Ama bir tanesinde aksilik oldu. Böyle bir başlığın altındaki resimde Orgeneral Tansel başını başka tarafa çevirmişti. A.P. "Johnson ile resim"den bu yana resimcilik merakından vazgeçmemişti.

Bu intikal devrinde İsmet Paşanın elinden gelen her kolaylığı yaptığı ve halefine yol açtığı, büyük bir iyi niyetle hareket ettiği görülüyordu. İnönü 1950'nin intikal günlerinde de aynı şekilde davranmıştı, fakat koltuklara yerleşenler sonradan Sabık Başbakan olmanın bir felâket olacağı zehabına kapılmayı bile beklemeden ilk hedef olarak aynı İnönüyü seçmişlerdi.

Şimdi merak edilen, aynı hikâyenin tekrarlanıp tekrarlanmayacağıdır. Zira kompleks, bir insanın başını en çabuk yiyen hastalık olmaktadır ve şu anda bu hastalıkla mâlûl bazı zevat-ı muhteremenin mevcudiyeti bütün milletin gözleri önündedir.

Bir koalisyon kuruluyor

Dördüncü Koalisyon Hükümetini meydana getirmeye karar veren ve fakat ne yapacakları önceden hiç kestirilemeyen dört parti, geçen haftanın başından itibaren, en büyük süratle ve tek gayeyle, bir hükümet kurmak için bu hava içinde uğraştılar. Yapılan toplantılarda daha çok, kurulacak kabinenin işlemesine müteallik konular görüşüldü ve tartışmanın ağırlık noktasını, parti liderlerinin Kabineye girip girmemeleri teşkil etti. Bazı yorumlara göre, Başbakanlık teklifi almadığı için küsmüş bulunan Alican -kendisi dargınlık sebeplerini en kolay bulabilen adamlardandır- bu görüşmelerde buruk bir eda ile hareket etmiş, taleplerde bulunmadığı gibi, karşılaştığı talepleri de "tenezzül etmeyen bir edayla" çabucak kabul etmiştir. Alican daha ziyade, prensip itibariyle pürüz çıkartmak istemeyen, fakat durumdan memnun da olmıyan bir tutum izledi ve Başbakan Yardımcılığı konusu açılınca, parti liderlerinin - Demirel hariç - Hükümete girmesinin aleyhinde olduğunu bildirdi. YTP'lilere göre bu tutumdan murad, Hükümeti devirme teşebbüsünün esas sahibi AP'yi başlıca sorumluluk hissesi ile yükümlü kılmaktır. YTP'liler "Şu sorumluluk denen şeyi bir de AP tadsın bakalım" cümlesini bol bol kullanmaktadırlar...

Eski maiyet efradından Ahmet Oğuzla aynı seviyede ve aynı kabinede görev almada büyük sakıncalar gören Bölükbaşı da Genel Başkanların Kabinede görev almalarına aleyhtar oldu.

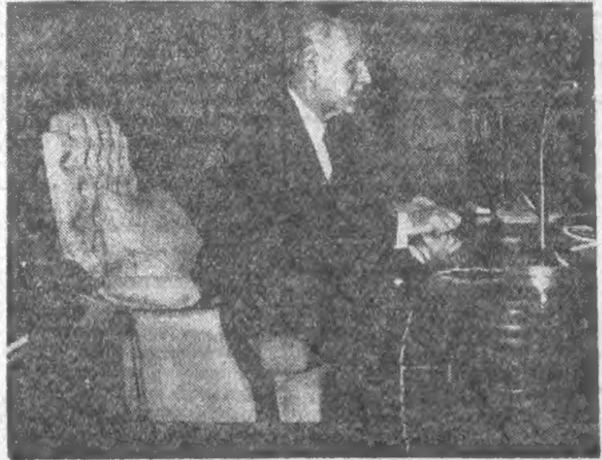
Sıra iskemlelerde

Bakanlıkların dağılımı meselesi işin en renkli ve heyecanlı safhasını teşkil etti. Bakanlık iskemleleri üzerindeki mücadele, en az Başbakanlık koltuğu ve Başbakan Yardımcılığı sandalyesi üzerinde cereyan eden mücadele kadar ateşli oldu.

Bu arada "işleyenler" tabiî çok oldu ve bunların şahlık mertebesini, kolaylıkla tahmin edilebileceği gibi, Fethi Doğançay kazandı. Fethi Doğançayın macerası Mecliste cereyan etti.

Esmer gazeteci, ayak ayak üstüne atmış, koyu renk elbiseli ve haddinden fazla ciddî adama sordu:

"— Peki Beyefendi, yeni bir Bayındırlık Bakanı olmanız itibariyle uzun yılların meselesi haline gelen Boğaziçi Köprüsü hakkında ne düşünüyorsunuz?"

Ürgüplü Başbakanlık koltuğunda
Ateşten gömlek

CKMP Genel Başkanı ise partisinin aldığı karara uyarak, liderlerin Başbakan Yardımcılığı veya birer Bakanlık titriyle Kabinede görev almaları için ısrar etti. Bu koalisyonun kuruluşunda aldığı -doğru veya yanlış- prensip kararları üzerinde en ısrarlı ve "aman bir buhranın sorumluluğu üzerimde kalmasın" kompleksinden en uzak hareket eden parti olan CKMP'nin, bu konuda da direnmesi, ekspres-iş kabine kurma çalışmalarını biraz yavaşlattı. İki gün bu meselenin halli için tartışmayla geçti. Bu arada Ahmet Oğuz bir defa toplantıyı terketti, fakat bu çalışmalara Anayasanın sınırlarını zorlayacak kadar giren Cumhurbaşkanının da tesiri ile Oğuz ikna edildi.

"— Eveeet!" dedi, Fethi Doğançay, düşündü, öksürdü ve gökyüzünü seyrederek -aslında baktığı yerde tavan vardı- cevabını tebliğ etti:

"— Memleketin iktisadî durumu bakımından Boğaza köprü yapılması yerinde değildir. İsraftır. Ben israfa karşıyım. Meselâ makam arabasını da kullanmıyacağım. Zaten benim iki tane Cadillac otomobilim var..." Sonra ekledi:

"— Zaten birisi de siyah..."

Gazeteci:

"— O zaman boyatmaya da lüzum yok" dedi.

Konuşmayı dinleyen Mehmet Altın-

soy, usulden müdahale etti:

"— Yahu Doğançay, köprü için çok aleyhte konuşma. Bunu halk istiyor. Biraz politik olsan fena olmaz..."

Doğançay yine düşündü ve şöyle devam etti:

"— Evet... Ancak, ben bu mevzuyu yine uzmanlara tetkik ettireceğim. Dü şünür, inceler bir karara varırım... Hem amerikalılar yardım ederse niye Boğaza köprü yapmıyalım, değil mi kardeşim?"

Sonra, Doğançay Bakan olarak memlekete hizmet edebilmek için ne büyük fedakârlıklara katlandığını anlattı:

"— Ben iş adamıyım, fakat bürolarımı bu yüzden kapattım. Biliyorsunuz, Demirel de benim gibi yapmıştı" dedi.

Gazeteci, Mehmet Altınsoyun boğazına bir şey kaçmış gibi yüzünü buruşturduğunu görünce işin sarpa sarabileceğini hissetti ve kahkahalar patlamadan dedi ki:

"— Fethi bey, aslında siz Bakan filân olmadınız. Kabineye Bağımsızları almıyorlar. Karar böyle..."

Memleket meselelerinin derinlikleri ne dalmış olan Doğançay akrep sokmuş gibi yerinden fırladı, cebinden bir liste çıkarttı:

"— Olur mu kardeşim?" dedi, "bak bu listeye, ben tam 11 Bağımsıza kırmızı oy verdirmiştim. Süleyman bey de bana söz vermişti. Mutlaka bir yanlışlık olacak..."

Doğançay Demirelin odasına koşarken, koridor, Bakanlıklarını garantilemiş olan politikacılarla, böyle bir sahneyi hayatında pek az görebilecek olan gazetecinin kahkahaları ile çınlıyordu.

Uyan Sunam, uyan!

Liderler en büyük güçlüğü partilerinde karşılaştıkları talepleri çatlaklara meydan vermeden "uyutmakta" çektiler. AP'de, tüzüğe göre Bakanları tâyin yetkisi sadece Genel Başkana ait olduğu halde, Bakan olmak isteyenler ellerinden gelen her türlü imkânı kullanarak gayrete gelmişlerdir. Hattâ Turizme adaylığını koyan Orhan Akça, Demirelden başka Ürgüplüye de aleni müracaat yapmıştır. Zaten daha önceden de çeşitli durumlardan paçayı kurtarmak için bol keseden vaadlerde bulunmuş olan Demirel, kontenjanındaki 10 Bakanlığı yüze yakın aday arasında en gürültüsüz şekilde dağıtabilmek için şeytanın aklına gelmiyecek usuller kullandı. Bunlardan en başta geleni, kabahati, diğer parti liderleri ile yaptığı görüşmelere bağlamak ve "ben seni o Bakanlığa istiyordum ama, bu Bakanlığı şu parti ısrarla istiyor" yollu bahaneler yaratmak oldu. Meselâ Turizm ve Tanıtma Bakanlığına aday AP'lilerden Nihat Kür şad, Turan Bilgin, Orhan Akça ve diğerleri bu mazeretle teselli edildiler. Öte yandan, aynı Demirelin liderlerle bu konuda yaptığı görüşmelerde "Benim partide Turizm ve Tanıtma Bakanlığına çok aday var, aman şunu siz alın da hadise çıkmasın" dediği ifade olunmaktadır.

Alaturka Kurnazlık

Süleyman Demirel ile yardımcısı Cihat Bilgehanın A.P. teşkilâtına gönderdikleri ve Hükümetin bir A.P. hükümeti olmadığını iddia eden bildirilerinin mânası hiç kimsenin gözünden kaçmamıştır. Bu bildiri elbette ki A.P. teşkilâtının kelle ve nimet taleplerinin zapt-ı rapt altına alınması gayesini gütmektedir. A.P. Merkezi, teşkilâtı hep "Bir iktidara gelelim, bakınız D.P. günlerine sizi gene nasıl kavuşturacağız" teranesiyle avutmuştur. Bilhassa "Bilgiç Ekibi" bunun şampiyonluğunu yapmış ve Saadettin Bilgiçin kendisi kuvvetini öyle kazanmıştır. Ama şimdi işbaşına gelen ekip bunun açıktan yapıldığı takdirde başa ne kadar belâ getireceğini anlamıştır. Felâketi önlemenin çaresini de "Vallahi, billahi biz iktidarda değiliz!" feryadında bulmuştur.

Tabii, alaturka kurnaz ekibin nazarında bunun faydası ikidir. Bir defa, teşkilâtın aşırı taleplerine karşı kulaklar kapatılabilecektir. Hiç olmazsa bunların çoğalması önlenecektir. Zira, Merkezin hiç bu yola sapmayacağına inanmak için ziyadesiyle safdil olmak lâzımdır. İkincisi, Merkez teşkilâta diyebilecektir ki: "Bakınız, henüz tam iktidarda değiliz. Zira Mecliste çoğunluğumuz yok. Ama şu seçimlerde canınızı dişinize takıp bir çalışın ve partiyi tam iktidara getirin, bakınız biz sizin istediğiniz nimetleri de, kelleleri de nasıl veririz..."

Alaturka kurnazların unuttukları, bu oyunun sadece kendileri değil, herkes tarafından görüldüğüdür ve bunun bir "Demirel Etiketi"ni taşıdığıdır. A.P.'nin Genel Başkanı Büyük Kongrede, rakibi Saadettin Bilgiç ekibi tarafından masonlukla suçlandığında da açıkça "Ne varmış masonlukta? Suç mu masonluk?" diyecek yerde hemen mason olmadığına dair yeminlere başvurmuş ve ailesinin yemek masasına dnasız oturmadığını anlatmaya kalkışmıştır.

A.P. Merkezine alaturka kurnazlık değil de ciddi bir zihniyet değişikliği hakim bulunmuş olsaydı Süleyman Demirel ve arkadaşları şöyle derlerdi: "İktidarın esasını biz teşkil ediyoruz. Fakat bu sorumluluğumuzu bilmekle mükellefiz. Yağma devri hiç açılmamacasına kapanmıştır. Teşkilât bu gerçeği daima hatırlamalı ve nimet ve kelle istekleriyle bizim karşımıza çıkmamalıdır. Biz çalmayacağız ve çaldırmayacağız".

Nitekim böyle davranan parti liderleri olmuştur ve bunlar, partici rakiplerinin menfaat vaadleriyle aldatılmış partileri mensuplarını oyalamaya kalkmamışlar, onlara kendi tutumlarını açık açık anlatmışlardır.

Türkiye artık oyunların açıkta oynandığı bir memlekettir. Bu ana şartı bilmeyenler alaturka kurnazlık yaparken sadece kendilerini aldatmak tadırlar. A.P.'nin bildirisi ne A.P. teşkilâtını A.P.'nin iktidarda bulunmadığına inandırmıştır, ne de umumi efkârda akl-ı evvel A.P. idarecilerine müsbet not sağlamıştır. Böylece bıyık da yanmıştır, sakal da ve bu örnek ilerde bu kafayla daha nelerin yanacağının peşin delilini teşkil etmektedir.

Spor işlerinden sorumlu Devlet Bakanlığının adayları olan Ertuğrul Akça ile Şinasi Osma da aynı çeşit yollarla uyutuldular. Köy İşleri Bakanlığına adaylığını koyan Muslihittin Gürer ise "Biz parti olarak zaten Köy Bakanlığına karşıydık" diye yatıştırıldı ve Gürer bu hızla öfkesini CHP'ye çevirerek, partizanca tâyinler yapıldığı iddiası ile muhalefet partisi CHP aleyhine bir sözlü soru verdi.

Bu arada, Bakanların tâyininden önce AP Senato Grupundan da 4 Bakanlık bir kontenjan için Genel Başkana bir temenni kararı tevdi etmiş olan Senatörler, umduklarının çok altında bir sonuçla karşılaşınca kendilerini "öksüz çocuk" gibi hissedip tarifsiz kederlere garkoldular.

...ve "Eser" doğuyor

Bu meselede en çok ümide kapılanlar MP'liler, Bağımsızlar ve AP'liler oldular. YTP ve CKMP'de bu konu daha kolay halledildi, hattâ bu iki parti, CKMP'nin, isminde "Köylü" kelimesi geçtiği için Köy Bakanlığında ısrarı dışında, bir pazarlık havasına dahi girmediler. MP'den ise iki Senatör, Bölükbaşıya ve usullerine daha fazla tahammül edemeyerek istifayı bastılar. Bunlardan Bayındırlık Bakanlığı emekli başmüfettişi İzzet Gener:

"— Güllü tarife ne hacet? O çiçeği herkes bilir..." dedi.

Gener bu darbımeseli, AKİS muhabirinin "İstifanızda, Bölükbaşının davranışları mı rol oynadı?" sorusu üzerine söylemişti. İzzet Gener ve Rıfat Etker Dördüncü Koalisyon Kabinesinin ilânı üzerine MP'den istifa ettiler. Bu iki senatör, istifa gerekçelerinde MP liderinin, MP'li Bakanları tâyin şekli üzerinde itirazlar ileri sürdüler. MP kontenjanından Bayındırlık Bakanlığına tâyin edilen eski Devlet Demir Yolları memurlarından Orhan Alp hakkında bazı açıklamalarda bulundular. Müstafi senatörlerin açıklamaları gerçekten ilgi çekicidir: Orhan Alp Bakan oluşunu bir DDY memuru iken MP liderine yaptığı yalan yanlış ihbar ve jurnallere borçludur. Bilindiği gibi MP bu yalan yanlış ihbarlara dayanarak lokomotif meselesinde büyük bir parlâmento manevrası çevirmeye kalkmış, fakat bu işin sonucu olarak mahkemeye verilen memurlar beraat ederek suçsuzluklarını ispatlamışlar, kazanan bir, ihaleyi alan General Electric'ci Vehbi Koç olmuştu. Bu senatörler duruma itiraz etmekte ve şöyle demektedirler:

"— Bölükbaşı kendisine Bakanların tayini için verilen yetkiyi suiistimal etmiştir."

İnönü Başbakanlıktan ayrılıyor
Karpuz kabuğunu kim koydu?

Bölükbaşının, bu istifalardan sonra Bakan heveslisi olarak ilân ettiği İzzet Gener bu konuda da şöyle dedi:

"— Ben hukukçuyum. Fakat Bayındırlık Bakanlığında 30 yıldan fazla çalıştım. Bakanlığın bütün teşkilâtını bilirim. En yüksek kademelere kadar yükseldim. Böyle bir durumum varken MP kontenjanına düşen Bayındırlık Bakanlığına talip olmam herhalde bir suç değildir. Üstelik politikaya atılan insanlar oturmak için değil, hizmet görmek için bu yolu seçmişlerdir. Buna rağmen, Bölükbaşı Bayındırlık Bakanlığına MP'nin TBMM Grupundan bir başka arkadaşımı tayin etseydi gene istifa etmezdim..."

Generin burada kestiği söze Bölükbaşıya infial duyduğu anlaşılan müstafi MP senatörü Rıfat Etker devam etti:

"— Bölükbaşı bu hareketiyle, halk arasında ve aydınlarda yaygın olan, MP'de adam yoktur, hükmünü tescil etmiş, bizleri de çok küçük düşürmüştür. Ben şahsen Bakanlık istemiyorum, ama böyle bir hareketten sonra adam yoktur diye tescil edilen yerde, bir adam olarak kalamazdım... Hem Bölükbaşı devlet mesuliyetinden hayatı

boyunca olduğu gibi bu defa da kaçtı diye herkesin kaçması mı lâzım?"

Bölükbaşı, Devrim otomobillerinin de yaratıcısı olan Orhan Alpi Bayındırlık Bakanlığına getirmekle halkoyu önünde aldığı yaranın daha büyüğünü zaten iyice erimiş olan partisinde bir büyük çatlak daha açılmasıyla alırken diğer partiler tarafından da âdeta lâtife konusu haline getirildi. İfade edildiğine göre, parti liderleri Bölükbaşıya Bayındırlık Bakanlığını verirlerken "Memduh Erdemiri tayin etmemek şartıyla" demişlerdir. Bölükbaşı bu müdahaleye rağmen işi pişkinliğe vurmuş ve bir de Turizm Bakanlığını istemiştir. AP Bu talebi kendi içindeki çatlakları önlemek için alelacele kabul ederken; hazret, bağlı olduğu Bakanlığı elde etmekle başlıca propaganda organı gözüyle baktığı devletin muhtar radyosunu avladığını sanarak keyiflenmiştir.

Nitekim bunun ilk teşebbüsünü de yapmış, fakat hüsrana çabuk uğramıştır.

Mezattan sonra

İskemlelerin bölüşülmesi tamamlandıktan sonradır ki Protokol üzerinde çalışmalar başladı. Parti liderleri Gruplarında ve vetkili organlarında kararlaştırılan "prensipler"le mücehhez olarak bir araya geldiklerinde, tek yazılı teklifin CKMP tarafından hazırlandığı görüldü. Bunun üzerine görüşmeler, büyük ölçüde bu metin üzerinde geçti ve dış politika ile reformlar hakkındaki ileri cümleler, diğer Koalisyon ortaklarına göre sosyal gerçeklere daha yakın bir durum takınmış olan bu partinin ısrarı ve diğer liderlerin de "Şu CHP'nin silâhlarını alıverelim" gibi bir kurnazlıklarının sonucu olarak Protokola girdi. Bu arada MP lideri politikaya girdiğinden beri bazen haklı, bazen haksız, durmadan tekrarladığı partizanlık şikâyetlerini maddeler içine serpiştirdi. Bu arada Başbakan Ürgüplü de 27 Mayısa, Atatürk ilkelerine, Anayasaya bağlılık gibi 1960'dan bu yana her protokola giren klişeleşmiş lâfların bu protokola alınmasında itina gösterdi. Böylece "Orduya selâm — İşler tamam" faslı da halledildi ve dört tane partiyi rekor denecek kadar kısa zamanda, lafzen de olsa, ortanın sağından ortanın soluna geçiren eser yaratılıverdi.

"İktidar"

"Demokrasi zaferi" şeklindeki sloganı, cazip protokolu ve Orhan Alpil, İsmail Hakkı Akdoğanlı, Mehmet Turgutlu Kabine listesi tamamlandıktan ve bir takım özel sebeplerle İhsan Sabri Çağlayangil Millî Eğitimden Çalışma Bakanlığına alındıktan sonra, sıra iktidarın devralınmasına geldi. CHP'li Bakanların ve özellikle İnönünün yarattığı son derecede kibar ve samimi hava içinde Bakanlar makamlarına, Başbakan beyaz koltuğuna yerleştiler ve beyanatlar vermeye başladılar.

Ancak, İnönünün Anayasadan bahsederek, kibar ziyaretler yaparak yarattığı bahar havası, bazı belirtilere bakılacak olursa pek uzun zaman devam edeceğe benzememektedir. Bölükbaşının sağ kolu Memduh Erdemirin, MP'nin, istifa eden Senatörlere hakaret yağdıran açıklamasının radyoda okunması için muhtar TRT'nin sorumlularına "Turizm Bakanı bizdendir. Sonra karışmam haaa!" tarzında yönelttiği tehdit, bir Başbakanlık ..lisinin Akdoğanın tetkiklerine dair haberi bilmem kaçıncı defa yayınlamaları için yine TRT ilgililerine "Başbakanın emrini tebliğ ediyorum" diye yaptığı usulsüz ve kanunsuz müdahale, zihinlerde büyük endişeler yaratmıştır. Hele, Koalisyon Protokolü yüzünden sağa sola "kömünist" çamuru atamıyacak hale gelmiş olan AP'li basının

C.H.P. Genel Başkanı İnönü eski Bakanlarla birlikte yemekte
Sâbık Başbakan olmanın keyfi

yüksek memurlar arasında büyük değişiklikler için yaptığı zorlama, iktidara nekadar ürkek gelirlerse gelsinler bu kampın, bir devrin kötü alışkanlıklarını bir türlü unutamadığını göstermek bakımından çok önemlıdır. Gerçi Başbakan Ürgüplü, -mefhumu muhalifinde CHP'yi itham yatan ifadelerle- bundan böyle tarafsız bir idare yürütüleceğini, seçim emniyetinin sağlanacağını tekrarlamaktadır. Ama, AP Genel Merkezinde işsizlere iş temin edecek bir organizasyon meydana getirildiği, fırsat bekliyen AP'li "esha bı mesalih"in hâlâ kendileri gibi iş adamı kabul ettikleri Demirelin Başbakan Yardımcılığını okazyon sayarak, nimet almak için hücuma geçtikleri yolundaki haberler hiç te gönül açıcı değildir.

İktidar bu hava içinde el değiştirmiştir.

"Peki sahibi kim?"

Üstelik bu şekilde el değiştiren iktidarın sahibi ve sorumlusu da açıkça ortada görünmemektedir. Aylarca, Bütçede Hükümeti devireceğini ve Hükümeti bizzat kuracağını ilân eden Demirel, bu dediğini gerçekleştirip AP'nin çoğunlukta olduğu bir Hükümete Başbakan Yardımcısı olarak yerleştikten sonra parti teşkilâtına bir genelge göndermiş ve "Bu iktidarın AP iktidarı olmadığını" büyük bir ciddiyetle açıklamıştır. Bu açıklamanın altında, Koalisyon Protokolündeki ileri ifadelerden sıyrılma isteği kadar "Biz iktidarımıza kendi başımıza sahip olduğumuzda neler olacak, neler" imâsının da gizli olmadığından emin olmak çok güçtür.

Üstelik AP'nin bu genelgesi Cumhurbaşkanının ve partilerin hükümet kuruluşundaki tutumunun, İktidarın sahipsiz kalması sonucuna ulaşabileceğine dikkati çeken Tabii Senatörlerin bildirilerini de -maalesef- haklı çıkartmıştır.

Hükümet Meclise güven oyu için işte bu hava içinde gitmektedir.

Onlar düşürdük sanırlarken

Dört aydan beri İsmet İnönü, cüzdanında bir zarf taşımaktaydı. Bu zarfı ayın sonuna kadar açmıyor, ancak ayın son günü geride kalınca açıyor ve içindekini cüzdanına naklediyordu. Zarfın üzerinde şu ibare vardı: "Sayın İsmet İnönü - Başbakan". Daha altta Lira ve Kuruş haneleri açılmıştı. Liranın altında 1161, Kuruşun altında 95 yazılıydı.

1161 lira 96 kuruş, İsmet İnönünün Başbakanlık görevi yaptığı için aldığı ödenektir.

İnönü, dört aydır Özel Kalem Müdürü Necdet Calp bu ödeneğe ait bordroyu imza için getirdiğinde kendisine şunu söylemekteydi:

"— Canım, bu ayı bitirmeyeceğim ki parasını alayım."

Fakat Calp buna karışmayacağını belirtmekte ve "Siz şimdi alın, çekilirseniz geri verirsiniz" demekteydi. Sonra da, içine 1161 lira 95 kuruş koyduğu zarfı, üst tarafını büküp Başbakana takdim etmekteydi. İnönü de bu nu cüzdanının arasına sıkıştırıyordu.

İnönünün tahmin ettiği an Şubatın 20'sinde geldi. O akşam Sabık Başbakan kalemi eline aldı ve 1161 lira 95 kuruşu 28'e böldü. -Şubat ayı bu yıl 28 çekmektedir- Çıkan rakkamı -41 lira 50 kuruş- 20 ile çarptı. Bu sefer de 830 lira buldu. İnönü bu 830 lirayı cüzdanına nakletti, geri kalan 331 lira 95 kuruşu "Hazineye iade etmesi için" Necdet Calpa verdi.

Bu sırada Ankaranın çok yerinde, Çankaya tepelerinden Kızılaya, çok kimse birbirini İnönüyü, İnönünün hiç beklemediği bir anda düşürmek marifetini gösterdiklerinden dolayı tebrik ediyordu, birbirine sarılıyordu, öpüşüyor, koklaşıyordu.

Ferit Melen
Sert

Cihat Baban
Mutdyim

C.H.P.

Dönemeçin başında

(Kapaktaki Muhalefet Lideri)

İsmet İnönünün Başbakanlık görevini bırakmasından en ziyade memnun olan kimse -belki sayın Cumhurbaşkanı Gürsel ile A.P. Genel Başkanı Süleyman Demirelden bile fazla- eşi Mevhibe İnönü oldu. İkinci memnunluk derecesi İsmet İnönünün kendisinde olmalıdır. Ama üçüncü sevinenler C.H.P. Genel Merkezinin Karanfil Sokaktaki Genel Merkezinin mensupları oldular. Başbakan bulunduğu süre Başbakanlıktan ayrılmak için pek az zaman bulabilen ve partisine ancak Parti Meclisi toplantısından Parti Meclisi toplantısına gelen Paşa son günlerini hemen hep yeni döşenmiş, taze havalı bu binada geçirdi. Sanki tamirciler İnönü Hükümetinin düşürüleceğini bilmekteydiler.

Paşa Salı günü önemli bir toplantıya başkanlık etmek için Genel Merkeze geldiğinde Genel Merkezde görevli personel, uzun bir süredenberi Par-

tide görmedikleri Genel Başkanlarının elini öpmek için sıraya girmişlerdi. İnönü hepsinin ayrı ayrı hatırını sordu, şakalaştı, sonra, yeniden dekore edilmiş olan binayı baştanbaşa dolaştı, çalışacağı odaya baktı, sekreterinin kim olduğunu sordu. İnönü ve beraberindekiler yeniden Genel Sekreter odasına döndüklerinde saatler 16.30'u gösteriyordu. Bundan sonra çaylar sütler geldi ve kapı kapandı.

Toplantıya katılanlar Senato ve Millet Meclisi Grup Başkan Vekilleri ile Genel Sekreter ve Yardımcılarıydı. Saat 20.30'a kadar dört saat devam eden bu toplantıda ele alınan ilk konu, Bütçe meselesi oldu. Tüzüğe göre, Bütçe Komisyonu üyelerinin üçte ikisinin İktidar partilerine ait olması gerekiyordu. Bu yüzden komisyonda yapılacak değişiklikler üzerinde duruldu

Uludağda

Biten haftanın sonundaki tatil günlerinde, Türkiyenin en güzel dinlenme yerlerinden biri olan Uludağdaki Büyük Otelde dünyanın başka yerinde görülmeyecek bir hadise cereyan etti. Otel bir takım amerikalılar tarafından fiilen işgal edildi. Bursanın yakınındaki Karamürselde bulunan bir üssün amerikalı mensupları, karıları, çocukları ve köpekleriyle temiz ve lüks otelin salonlarını doldurdular.

Otel idaresi bunları ağırlamak ve rahat ettirmek için elinden geleni yaptı. Fakat amerikalılar yer filân ayırtmamışlar ve habersiz gelmişlerdi. Söyledikleri, dağa günübirlik çıkmış oldukları ve otobüslerinin bozulduguydu. Bundan dolayı önce oturma salonunun kanapelerini, halılarının üstünü doldurdular. Aralarından çoğu, beraberlerinde getirdikleri piknik yemeklerini, teneke bira şişelerini çıkardı. Onları etrafa yaydılar ve herkesin hayretten açılmış gözleri önünde bunları yediler. Büyük ekseriyet ayakkabılarını çıkartmıştı ve kalın yün çoraplarını masaların üzerine dayamıştı. Bunlardan bir kısmı fena halde kokuyordu. Otelin günde yüz lira civarında ücret ödeyen müşterileri o akşam oturacak, kafalarını dinleyecek yer bulamadılar. Bulanlar ise oradan kaçmakta birbiriyle yarış ettiler.

Kafilenin rum asıllı bir mihmandarı, daha doğrusu yöneticisi vardı. Amerikalılardan yemek salonuna girenler orada bir başka rezalet çıkardılar. Amerikalı oldukları halde garsonlardan yunan bayrağı istediler. Turistik otelde, yabancı misafirlerin masasına konmak üzere çeşitli

Amerikalıların tıkadığı Uludağda otomobiller itiliyor

Misafir misafiri, ev sahibi hiç birini sevmezmiş

ve bunun Grup Başkan Vekilleri tarafından düzenlenmesi kararlaştırıldı. Daha sonra iç politikadaki son gelişmeler ve Hükümet Değişikliği konularına geçildi. Grup Başkan Vekilleri, Mehmet Hazer ile Kemali Beyazıt birer konuşma yaparak, milletvekili ve senatörlerin son olaylar ve özellikle İnönünün Gürsel, Ürgüplü ve Demirelle vaptığı temaslar hakkında bilgi almak istediklerini söylediler. İnönü, Perşembe günü toplanacak olan Müşterek Grupta bu konuları içine alan bir konuşma yapacağını söyledi.

Bundan sonra asıl meseleye geçildi: Ürgüplü Hükümetine Mecliste hangi renk oy verilecekti? Bu konu, Koalisyon Protokolunun ilânından beri C.H.P.'lileri keyifli keyifli ve muzip muzip düşündürmektedir. Bir sürpriz meselelere vakıf olanları az şaşırta-

«Asil Misafirlerimiz»

memleketin bayrağı bulunuyordu. Bu arada bir de yunan bayrağı vardı. Garsonlar bu bayrağı amerikalıların masasına koydular. Fakat "âsil misafirlerimiz" memnun kalmadılar. Bir yunan bayrağı daha istediler. İsteyenlerden büyük kısmı sarhoştu. Yunan bayrağını, akılları sıra türkleri kızdırmak için istiyorlardı. Garsonlar başka yunan bayrağı olmadığını söylediler. Gerçekten de yoktu. Amerikalılarla personel arasında bir tartışma başladı ve işe Müdürün müdahalesi gerekti. Nihayet sevgili müttefiklerimiz yemeklerini tek yunan bayraklı masada yemeği kabul etmek lütfunda bulundular. Söyledikleri, yunanlıların da NATO üyesi oldukları, onun için masalarında illâ bir yunan bayrağı bulunması lüzumu idi. Her halde bu şımarıklığı dünyanın bir başka yerinde yapsalardı arzuladıkları bayrağı oralılar bu "âsil misafirler"in bir yerine sokardı. Buna rağmen otel idaresi ve müşteriler son derece kibar davrandılar.

Ertesi sabah, hadisenin ikinci rezalet kısmı cereyan etti. Amerikalılar, otele bir para ödemeyi reddettiler. Yunan asıllı kafile başlarıyla söyledikleri, otobüslerinin bozulmuş olduğu ve kendilerinin otele sığındıklarıydı. Dağda donacak değillerdi ya.. İşte, sığınmışlardı. Sığındıkları için de para ödemeyi reddediyorlardı.

Halbuki dağda dünya kadar sığınak vardı. Büyük Otelin biraz ilerisinde bir Kayakevi bulunuyordu. Sığınacak bir kimse her halde sığınak diye dağın en lüks ve pahalı otelini seçmezdi. Fakat amerikalılara, sevgili müttefiklerimize lâf anlatmak kabil olmadı. Para vermiyorlardı. Para vermeyeceklerdi. Dağda kalmışlardı ve sığınmışlardı. Otel idaresi kendilerinden ne istiyordu? İnsanlık ölmüş müydü?

"Âsil misafirlerimiz" otelin parasını ödememekle kalmadılar. Otelden çıkmak ve Karamürsele dönmek için otobüslerinin benzine de muhtaç bulunduğunu söylediler. Otelin bir de benzin istasyonu vardı. Oradan otobüslerine benzin de aldılar ve tabii onun da parasını vermediler. Fakat o konuda çok centilmen davrandılar: Parayı, ilerde ödeyecekleri vaadinde bulundular. Sonradan, üsten göndereceklerdi. Halbuki yanlarında para vardı ve bunu sırf müşkilât çıkarmak için yapıyorlardı.

Uludağın bu "âsil misafirler"den çektiği bununla kalmadı. O gün öğle vakti dağdan ayrılıp Bursaya inmek isteyenler karları temizlenmiş dar yolun bir amerikan otobüsüyle kapalı bulunduğunu gördüler. Otobüs USAF 61 B 8466 plâkasını taşıyordu. Bu otobüslerin, çok eski olması dolayısıyla, şehirlerden dışarı çıkması yasaktır. Hele, büyüklükleri itibariyle bir kış günü Uludağ yolunda hiç işleri yoktur. Fakat USAF 61 B 8466 bunlara aldırmamakla kalmamış, yola dinamosu şarj etmez halde çıkmaktan çekinmemişti. Dönüşte sıkışınca da bütün trafiği kapatmıştı.

Aşağıdan ve yukardan gelen arabaların yolcuları bu belâyı defetmek için çalışırlarken "âsil misafirlerimiz"den bir başka grup hususi otomobilleriyle sökün ettiler. Bunlar bozuk amerikan otobüsünün arkasına sıralandılar ve bir hal çaresi bulunmasını fiilen imkânsız hale getirdiler. Kendilerine, yolun açılması için otele kadar olan iki kilometre yolu geri gitmeleri gerektiği söylendiğinde de başladılar itiraz etmeye. Nihayet, "âsil misafirlerimiz" büyük güçlükle ikna edilebildiler ve arabalarını geri aldılar, yol da açıldı.

Şimdi denilebilir ki: "Her milletin iyisi de fenası da vardır. Biten hafta sonunda Uludağda bu şekilde davrananlar bir takım sığır çobanlarıdır. Her amerikalı böyle değildir."

Doğrudur. Gerçekten de, o grup içinde dahi kendini bilen, yapılanlardan hicap duyan, kibar ve anlayışlı amerikalılar çıkmıştır. Kapalı yolun açılmasında onlar ikna edici rol oynamışlardır. Fakat Karamürseldeki amerikalıların bu, otelde çıkardıkları ilk rezalet değildir. Bunlar, bundan evvel de "otobüslerinin bozulduğu" bahanesiyle otelde bir kaç defa gecelemişler ve her tarafı berbat ettikten sonra her hangi bir para ödemeyi reddederek çekip gitmişlerdir. Bunun üzerine otel idaresi üssün komutanına bir şikâyet mektubu yazmış ve bir daha bu tip kimselerin otele alınmayacağını bildirmiştir.

Amerikalıların davranışı bundan sonra tasvibi asla mümkün olmayan bir şekil almıştır. Amerikalılar meseleyi Ankaradaki Milletlerarası Kalkınma Teşkilâtına aksettirmişlerdir. Bu teşkilât, amerikalılar Türkiyeye turizm için para verdiklerinden dolayı kendilerinde hak olduğunu iddia ve oteli Tanıtma ve Turizm Bakanlığına şikâyet etmiş, bu otele kredi verilmemesini istemiştir. Gerçi o günlerin Bakanı Ali İhsan Göğüş bu münasebetsiz talebi reddetmiştir ama amerikalıların Türkiyeyi, Türkiyeye yardımı hangi gözle gördükleri böylelikle ortaya çıkmıştır. "Para veriyorum, o halde istediğimi yapabilirim." Amerikalılar her halde türklerin "Al kolunu, ver diyetimi be.." hikâyesini bilmemektedirler. Bu şekilde davranışlar ve bu zihniyet biten hafta sonunda bir otel halkını amerikalılardan nefret ettirmiştir. Hele "yunan bayrağı şımarıklığı" hadisenin tuzu ve biberi olmuştur. Bunu yapanlar otel halkı tarafından dövülmemişlerse bu, türklerin sabrı neticesidir. Milletlerarası Kalkınma Teşkilâtının teşebbüsü ise inanılmayacak bir davranıştır.

Amerikalılar kendi memleketlerinde bir takım lokallerin kapısına "zenciler ve köpekler giremez" tertibi levhalar asmaktadırlar. Bir gün Türkiyede kendini bilen otellerle lokantaların kapısında "Amerikalılar giremez" levhasıyla karşılaşırlarsa bunun sebebini bizde değil, örneğini biten haftanın sonunda Uludağda verdikleri hareket tarzında aramalıdırlar.

caktır.

"Bu bizim programımız, yahu!"

Eğer yeni İktidar meşhur Protokoluyla bir kimseyi müşkil mevkide bırakmak gayesini gütmüşse, bu kimse C.H.P.'dir. Zira C.H.P. son Reform Kabinesinin programından bile ileri bir programı –tabii kâğıt üzerinde– eski Muhalefetin imzasıyla karşısında bulmuştur. Bu el çabukluğu marifete herkes gibi C.H.P.'liler de çok şaşmışlardır. Ama, bir tanesinin dediği gibi "Aşağı tükürsen sakal, yukarı tükürsen bıyık" durumuna düştüklerini de görmezlikten gelmemişlerdir. Nitekim haftanın başında bizzat İnönü, ciddi mi söylüyor, yoksa lâtife mi ediyor, anlaşılmaz bir tarzda "Yahu, biz bu programa nasıl kırmızı oy veririz" deyince herkes bir an düşündü. Paşa arkadan bir kahkaha attı:

"— Gördün mü eloğlu adama nasıl oyun eder!"

O zaman toplantıda bulunanlar da makaraları koyuvermekte gecikmediler.

Ama, C.H.P.'nin şu anda Hükümete nasıl oy vereceğini düşünmekte olduğu bir gerçektir. Nitekim Parlâmento koridorlarında gruplar halinde hep bu konu konuşulmakta ve çok defa fikirler birbirine uymamaktadır. Meselâ haftanın başlarında Salı günü, şeref holüne yakın bir masada biraraya gelen hemen hemen aynı ekibin mensupları -Selim Sarper, Emin Paksüt ve İlyas Seçkin-, aynı konuda birbirinden çok ayrı fikirler ortaya attılar. İlyas Kılıç kesin olarak "kırmızı" oyunu savunurken, daha ihtiyatlı olan Emin Paksüt, bu hususta karar vermek için zamanın henüz erken olduğunu ileri sürdü ve:

"— Diğer partilerden farklı olarak, CHP'de Genel Başkanın, gerek tecrübeleri ve gerekse çapı itibariyle büyük ölçüde ağırlığı vardır. Önce İsmet Paşayı dinlemek, onun fikirlerini aldıktan sonra karar vermek gerekir" dedi.

Selim Sarper ise, çeşitli açılardan bakıldığı takdirde her üç şekilde de oy kullanmanın mümkün olduğunu ileri sürdü. Ancak bir masadaki üç kişi arasında görülen bu fikir ayrılığını giderek bütün CHP Grupuna teşmil etmek mümkün değildir. Zira yeşil veya beyaz oy fikirleri daha çok birer fantezi gibi görünmekte, çoğunluk kırmızı oy verme fikrinde birleşmektedir. Nitekim Genel Sekreter Kemal Satır bu hususu "Türkün gönlü aldadır" diyerek belirtmiş, Millet Meclisi ve Senato Grup Başkan Vekilleri de kırmızı oy temayülünde olduklarını söylemişlerdir.

Emin Paksüt
"Şefe bakalım!"

Kırmızı oy eğilimi, dağınık kulis sohbetlerinin yanı sıra, Parti Genel Merkezinde üstüste yapılan toplantılarda da, yöneticilerin meylettiği şık olmaktadır.

Yeni yön

Haftanın başlarında Pazartesi günü, Satır başkanlığında, Cumhurbaşkanı Cemal Gürsele bir veda ziyaretinde bulunan eski Bakanlar, dönüşte CHP Genel Merkezinde hayli koyu bir sohbete daldılar. Salonda Merkez Yönetim Kurulu üyeleri de bulunduğu için bu sohbet bir yarı resmi Parti Meclisi etiketini taşıyordu. Toplantıda üzerinde durulan başlıca konu, CHP'nin bundan sonra izleyeceği politika oldu. Söz alan eski Bakanlar, son haftaların kısa birer panoramasını çizerek, CHP'nin bugünkü durumunun ne olduğunu belirttiler ve bundan sonra neler yapılması gerektiğini tartıştılar. Hemen her kesin üzerinde birleştiği husus, CHP'nin yeni İktidara gösterdiği tepkinin dozajının biraz arttırılması gerektiği oldu. Bu arada şimşekler, Genel Sekreter Yardımcısı Cihat Babanın üzerinde toplandı. Babanın, Ulus gazetesinde yazdığı başmakalelerle, yeni Hükümeti teşvik veya desteklemek bir yana, âdeta benimsemiş olduğu ileri sürüldü. Ferit Melen, bu yazıları oldukça sert bir dille yerdi. Diğer bazı Bakanlar da, bir ihtimalle yeni Hükümetin Protokole uyabileceği düşünülse bile, bir bahar havasının henüz gereksiz ve mevsimsiz olduğunu söylediler. Cihat Babanın makaleleri CHP'nin görüşü sayılabileceğine göre, yeni Hükümete karşı, takınılacak tavır hususunda acele etmenin doğru olmıyacağı tezini savundular.

O gün üzerinde durulan bir diğer konu da, tabii yeni Hükümetin getireceği programa verilecek oyun rengi oldu. Bakanlar, görevden ayrılmanın verdiği kızgınlıkla konuşuyormuş izlenimini uyandırmamak için açıkça söylemiyor, fakat üstü kapalı bir şekilde, "kırmızı oy" tezini savunuyorlardı. Bu arada tek fanteziyi eski Sanayi Bakanı Muammer Erten yaptı. Erten, yeni Hükümetin imzaladığı Protokolün tamamen CHP programının izlerini taşıdığını ifade ederek bu bakımdan kırmızı oyun verilmesi halinde CHP'nin müşkül durumda kalacağını, beyaz oy ise muhalefet partileri için düşünülemiyeceğine göre, şimdilik akla gelen alternatifin yeşil oy olduğunu söyledi. Buna karşılık Ferit Melen ile birkaç Bakan, Birinci Koalisyon protokolünden başlıyarak bugüne kadar AP'nin çeşitli vaadlerini hatırlattılar ve bunların hiçbirinin tutulmamış olduğunu ifade ettiler. Bu tecrübelerin ışığı altında, Protokole inanmanın biraz saflık olacağını, programa kırmızı oy vermek gerektiğini ileri sürdüler. Bu görüş, salonda bulunan çok kimse tarafından benimsendi.

"Bekle ve gör"

Ancak bu konuşmalar, görüşmeler ve çalışmalar hep Meclis Grupuna yapılacak Genel Merkez tavsiyesinin ne olacağını tesbit etmek içindir. Yoksa, elinde karar yetkisini tutan organ Meclis Grupudur ve Grup kararını, her halde Hükümetin programı Mecliste okunduktan sonra verecektir. Beyaz oy ufak bir ihtimaldir ve ancak alay diye düşünülmektedir. Çekimser yeşil oy C.H.P. gibi bir partiye yakıştırılmamaktadır. Zira koca C.H.P. de bir fikir sahibi olduğunu belli etmezse Dörtlü Koalisyonun prensipsizliğini kim yerebilecektir. Kırmızı oy daha fazla taraftar toplamaktadır. Ama bunun için programın görülmesi şarttır. Başka bir fikir, milletvekillerinin oylarında serbest bırakılmasıdır. Her halde C.H.P. kesin kararını kendi milletvekillerinin bir hakkı olarak görmektedir.

Kesinlikle bilinen husus, C.H.P.'nin seçimlere kadar –eğer Hükümet yaşarsa, ki C.H.P.'liler onu öldürmemek için ellerinden geleni yapacaklardır– ciddi ve tesirli bir muhalefet örneği vermek niyetinde olduğudur. İnönü Muhalefet Liderliği görevine kendisini şimdiden alıştırmıştır. Bundan sonra hemen her gün Genel Başkanı

Genel Merkezde görmek kimseyi şaşırtmamalıdır. C.H.P.'nin bu muhalefeti, İsmet Paşanın muhalefet anlayışının izlerini taşıyacaktır: Millî menfaatler ön plânda tutulacak, çiğ kelimeler kullanılmayacak ama kaya gibi sert ve amansız olacaktır. Dört ayağının üstünde güç duran yeni Koalisyonun bu fırtınaya nasıl dayanacağını tahmin etmek kolay değildir. Kaldı ki şimdi aşırı iyi niyetli çevrelerde Protokolunun yüzüsuyu hürmetine fazla hırpalanmayan Hükümet bu protokolunun hiç bir maddesini gerçekleştirmemek niyetini taşıdığı için kısa zamanda kendisini bir arap saçının ortasında bulacaktır.

Perşembenin Grupu

İsmet Paşa haftanın ortasındaki Çarşamba günü Partiden bir yardımcıyla Perşembe günü Müşterek Grupa vereceği izahatın ana noktalarını hazırladı. Bu izahat C.H.P.'nin yeni savaş borusunun notası yerine geçecek ve başta İsmet Paşanın kendisi, memleketi dolaşarak vatandaşa, muhalefette de bulunmanın kolaylığıyla içinde C.H.P.'nin görüşleri, prensipleri, niyetleri anlatılacaktır. İnönü Çarşamba günü öğle yemeğini, evinde, İsmail Rüştü Aksalla yedi ve onunla uzun uzun konuştu. İnönü Partisinin diğer sivrilmiş kimseleriyle de daha sıkı temasını bundan böyle daha kolay devam ettireceğe benzemektedir.

Bu hafta biterken bir C.H.P.'li şöyle dedi:

"— İktidar kuvvetleri, şahsiyetli kuvvetleri dağıtır. Bu kuvvetler ancak muhalefet hamurunda birleşirler. Bizim kuvvetlerimiz dağılma istidadındaydı. Şimdi, memleketin bütün sağlam kuvvetleri gene birleşecekler-dir."

Sonra bir kahkaha attı:

"— Ama görülüyor ki İktidar bazı kuvvetleri de birleştiriyor. Tabiî, kuvvet denecek bir halleri varsa.."

Politikacılar

"27 Mayıszedeler"

Ürgüplü Kabinesinde 1 Başbakan, 1 Başbakan Yardımcısı ve 21 Bakan vardır. Bunlardan Başbakan partisizdir. A.P.'nin 10 Bakanı vardır, bunlardan Hasan Işık A.P. kontenjanından bağımsızdır. C.K.M.P., Y.T.P. ve M.P.'nin dörder Bakanı bulunmaktadır.

Ürgüplü Kabinesinin "27 Mayıszede" 6 mensubu vardır. Bunların üçü Yassıada veya Balmumcu Çiftliğinin eski sâkinidir.

Ürgüplü Kabinesinin bir mensubu politikaya C.H.P.'de başlamıştır: Suat Hayri Ürgüplü. 9 Bakanın kökü D.P.'dir. 2 kişi askerlikten, 7 kişi memurluktan gelmiştir. 2 Bakanın kökü M.P., 1 tanesininki C.K.M.P.'dir.

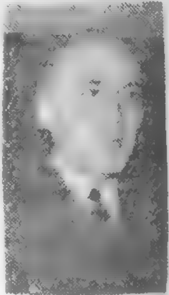
Suat Hayri Ürgüplü (Başbakan) — 27 Mayıs İhtilâli Suat Hayri Ürgüplüyü Madrit Büyük Elçisi buldu ve kendisini Merkeze alıp emekliye sevketti. Ürgüplü bugün 62 yaşındadır. İstanbul Hukuk Fakültesini 1926'da bitirmiş, bir adalet mensubu olarak hayata atılmıştır. Sonradan avukatlık yapmıştır.

Ürgüplü 1939 yılında C.H.P.'den Kayseri milletvekili seçilmiş, 1943-46 yılları arasında İnönünün beğendiği ve istikbal gördüğü bir genç siyaset adamı olarak Hükümete girmiştir. Görevi Gümrük ve Tekel Bakanlığı olmuş, fakat bir yolsuzluk isnadı altında bırakılarak Yüce Divana verilmiş, oradan beraat kararı almıştır.

1950'ye kadar politikanın dışında kalan Ürgüplü o tarihte D.P.'nin Kayseri listesinden milletvekili seçilmiş, fakat iki senenin sonunda Büyük Elçiliğe geçmeyi tercih etmiştir. 1961 seçimlerinde, bu sefer A.P.'nin listesinden bağımsız olarak Senatoya gelmiştir.

Süleyman Demirel (Başbakan Yardımcısı) — 27 Mayıs İhtilâli Süleyman Demireli Menderesin nurlu kalkınma edebiyatının başlıca uygulayıcılarından biri olarak Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünde bulmuş, o tarihe kadar askerliğini yapmadığını görerek kendisini hemen askere sevketmiştir. Bugün 41 yaşında olan ve meşhur Morrison firmasının hep zarar eden bir temsilcisi diye bilinen Süleyman Demirel siyasi hayatı arkasında değil, önünde olarak devletin en sorumlu mevkilerinden birine elbirliğiyle geçirilmiştir.

Hasan Işık (Dışişleri Bakanı) — Dışişleri Bakanlığındaki Yassıodanın bir başka eski müşterisidir. 27 Mayıstan sonra Genel Sekreterlik emrine alınan ekibin en kuvvetli elemanlarından biri olarak bilinmektedir. O odada bir süre, şimdi Tokyo Büyük Elçisi olan Melih Esenbelle karşılıklı pineklemiş, sonra Brüksele Büyük Elçi tâyin edilmiştir. Şimdi 48 yaşındadır. İstanbulda doğmuş, 1940'da Hukuk Fakültesini bitirmiş, aynı yıl Dışişleri Bakanlığına girmiş. Bakanlığın çeşitli kademelerinde çalışmıştır. 1957'de "Fatin Rüştü Ekibi"nin mensuplarından biri olarak Genel Sekreterlik İktisadî İşler Yardımcılığı ve İktisadî İşbirliği Genel Sekreterliğine getirilmiştir. 27 Mayıs kendisini o görevde bulmuştur.

Hasan Işık Dışişleri Bakanlığının gerçek değerlerinden biridir. Bu vasfından bir şey kaybetmediğini Brükselde, Ortak Pazar görüşmelerinde bir defa daha ispat etmiştir. Brükselden 1964 yılında Moskovaya tâyin edilmiştir. Ancak oradan Dışişleri Bakanlığına getirilmesi, dış görünüşün aksine, yeni Hükümetin rus politikasıyla zerrece ilgili değildir. Hasan Işık ismi Süleyman Demirele Vehbi Koç tarafından hatırlatılmış, tâyini onun tarafından istenmiş, tabiî böyle yerden gelen arzu A.P.'nin iş adamı Genel Başkanı tarafından kabul edilmiştir.

Koçun başka bir Bakanı da 33 Lokomotif Hikâyesi kahramanlarından Orhan Alptir.

Ahmet Topaloğlu (İçişleri Bakanı) — Balmumcu Çiftliğinin eski bir sakinidir. 27 Mayıs İhtilâli kendisini Hatay Valisi olarak bulmuştur. Şimdi 51 yaşındadır. Adananın Kadirli ilçesinde doğmuştur 1940 da Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirmiş ve İçişleri Bakanlığına girmiştir. Bir süre kaymakamlık ve İstanbul Emniyet Müdürlüğünde bulunduktan sonra 1954'de D.P. listesinden Adana Milletvekili seçilmiştir. 1957'de D.P. Adana-

da kaybedince Ahmet Topaloğlu Namık Gedik tarafından Hatay Valiliğine tâyin edilmiştir.

Topaloğlu 1961 seçimlerinde A.P. listesinden Meclise girmiş, ilk Koalisyon Hükümetinde A.P. kontenjanından başarılı bir İçişleri Bakanı olmuştur. Son A.P. Büyük Kongresinde de Genel Yönetim Kuruluna üye seçilmiştir. A.P. nin kuvvetli ve gerçekci mensuplarından biridir.

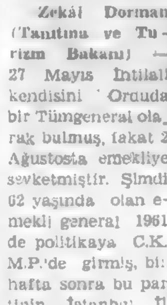
Turhan Kapanlı (Tarım Bakanı) — Balmumcu Çiftliğinin bir başka eski sakinidir. 27 Mayıs İhtilâli kendisini Adana Valisi olarak bulmuştur. Şimdi 48 yaşında olan Turhan Kapanlı İstanbulda doğmuş, Ankara Hukuk Fakültesini bitirmiş, Adalet Bakanlığına girmiştir. 1949'dan itibaren çeşitli yerlerde savcılık yapmış, sonra D.P.'nin bir mutemet adamı olarak Burdur Valiliğine getirilmiş, devrin Muhalefet Lideri İnönünün Burdur seyahatinin hadiseli geçmesinde emeği olmuş, başarısına mükafaten Adanaya gönderilmiştir. Adanadaki en unutulmaz hadisesi stadyumda bir ve" kavgasında bir Adana C.H.P. milletvekilinden yediği tokattır.

1961'de siyasete A.P.'de atılmış, Sakarya Senatörü olarak Parlâmentoya girmiş, 1962'de bu partinin tutumunu tasvip etmeyenler arasında ayrılarak Y.T.P.'ye katılmıştır. Parlâmentoda daima itidalli ve basiretli bir çalışma göstermiş, aklı başında temsilciler arasında sayılmıştır. Bakanlığa Y.T.P. Genel Sekreterliğinden gelmektedir. Tarımla ilgisi tarlaları ve tabiat manzaralarını pek sevmesidir.

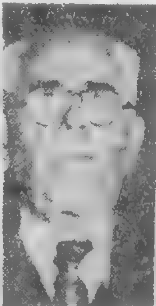
İhsan Sabri Çağlayangil (Çalışma Bakanı) — Hem bir eski Yassıada, hem bir eski Balmumcu Çiftliği sâkinidir. 27 Mayıs İhtilâli kendisini koyu bir D.P Bursa Valisi olarak bulmuştur. Şöhreti, "Bayanın Valisi" olmaktır. **Bursada** pek renkli hatıralar bırakmıştır. Bu çeşit hatıraları Ankarada da mevcuttur. Şimdi 57 yaşında olan Çağlayangil İstanbul Hukuk Fakültesi mezunudur. İçişleri Bakanlığına girmiş, uzun yıllar Emniyette çalışmış, emrinde bulunduğu iktidarlara büyük sadakatle hizmet etmiştir. Nitekim ilk valiliğini C.H.P. ve son valiliğini D.P. devrinde yapmıştır

İhsan Sabri Çağlayangil 1961'de politikaya A.P.'den atılmış ve Bursa Senatörü seçilmiştir. Bakanlığa Senato Grup Başkanlığından gelmiştir. Bundan sonraki ihtisası Çalışma meseleleri olacaktır. Ağzı iyi lâf yaptığı için Hükümet Sözcüsü tâyin edilmiştir.

Zekâi Dorman (Tanıtma ve Turizm Bakanı) — 27 Mayıs İhtilâli kendisini Orduda bir Tümgeneral olarak bulmuş, fakat 2 Ağustosta emekliye sevketmiştir. Şimdi 62 yaşında olan emekli general 1961 de politikaya C.K.M.P.'de girmiş, bir hafta sonra bu partinin İstanbul İl Başkanlığına getirilmiştir. Aynı yılın seçimlerinde İstanbul Milletvekili seçilen Dorman 1962'de Bölükbaşıyla birlikte C.K.M.P.'yi terketmiş ve M.P. nin kurucuları arasında yer almıştır. Bugün bu vefasının ve M.P.'nin Grup adına konuşmalarını Mecliste iyi okumasının neticesi olarak Bakanlığa atanmıştır.

Şimdiye kadarki hükümetlerde âdet, Hükümet Sözcüsünün Tanıtma ve Turizm Bakanı olmasıdır. Fakat Zekâi Dormanın her an Bölükbaşını görmesi güç olacağından bu görev Ürgüplü Kabinesinde Çağlayangile verilmiştir.

Hüseyin Ataman (Devlet Bakanı) — 27 Mayıs İhtilâli bir başka Bakanı daha Orduda General olarak buldu: Hüseyin Ataman. Hüseyin Ataman Korgeneraldi. Fakat tıpkı Zekâi Dorman gibi onu da İhtilâl İdaresi emekliye sevketti. Emekliye sevkedildiğinde Atamanın 44 senelik hizmeti vardı ve Harp Akademisi Komutanıydı.

Mamafih, Hüseyin Atamana İhtilâl İdaresi daha iyi davrandı. Emekli Korgeneral bir süre Millî Savunma Bakanlığı yaptı. Kurucu Meclise üye oldu. 1961 seçimlerine Ankaradan C.K.M.P. adayı olarak girdi ve milletvekili seçildi. Artık o da Bölükbaşının kanadı altındakilerden biriydi. Bölükbaşı C.K.M.P. den ayrılıp da MP'yi kurunca tabiî emekli Korgenerali de oraya taşıdı. Hele eline adamdan Bakan yapmak kudreti geçince Hüseyin Ataman kendisini yeniden kırmızı plâkalı otomobilde buldu.

Kıbrıs

Efendim ve ben

Bu haftanın başlarındaki Salı akşamı, Ankaranın meşhur ve şık "Süreyya"sında, orkestranın karşısına düşen itibarlı masadaki bir grup herkesin dikkatini üzerine çekti. Masada ağırlayıcı durumunda, bizim Dışişleri Bakanlığının Protokol dairesinden bir genç ve kibar memur vardı. Öteki üç erkekten biri Ekvatörlüydü. Diğeri Yeni Zelandalıydı. Üçüncüsü ise Çinliydi. Masadaki genç ve güzel kadın [illegible] men "sekreter" sıfatını [illegible]yordu ve hemen her yerde protokole bu sıfatla giriyordu. Ama erkeklerden sadece b[illegible]riyle, Ekvatörlü olanla, yani Kıbr[illegible]nın arabulucusu Galo Plaza ile d[illegible] dış tarzı -zaten onun yanında [illegible]yordu- "sekreter"in hususiyetleri hakkında bir fikir veriyordu. O gece, "Süreyya"nın bütün müşterileri, yanak yanağa kendilerinden geçmiş bu ç[illegible] ibretle, ilgiyle seyrettiler. Galo Plaza ve sekreteri bir çift kumru gibiydi!

Avrupanın ortasında, insanların vuruştuğu, insanların öldüğü Kıbrıstaki facialara bu Ekvatörlü, bu Yeni Zelandalı ve bu Çinli bir hal çaresi bulacaktı. Asyadan "Asya asyalılarınd[illegible]" Afrikadan "Afrika afrikalılarındır" sedalarının geldiği ve Amerika kıtasının hâlâ Monroe doktrinininin tesiri altında bulunduğu bir dünyada Avrupa. kendi göbeğindeki bir meselenin çözüm yolunu bu sekreterli Ekvatörlü ile onun Yeni Zelandalı ve Çinli yardımcılarına bırakmıştı. Bunların da işi [illegible] dereceleri Salı gecesi "Sür[illegible] dini bütün çıplaklığıyla gösteriyordu

Hiç bir şey muhteris bir Papazın oyunu ve yunanlılarla onların başındaki bir başka muhterisin Kıbrıs işini, Avrupanın ve NATO'nun bu meselesini hangi hale getirmiş bulunduğunu bundan daha iyi anlatamazdı

Değişmeyen şeyler vardır

Galo Plaza Ankarayı, akşamını Süreyyada geçirdiği günün sabahı

Plaza Dışişleri Bakanlığında Bayülkenle konuşuyor

El işle...

cak azınlık hakları konusunda görüşmeye girişebileceklerini açıklamışlardır. Oysa Türkiye ve Kıbrıs türkleri buna kesinlikle karşıdırlar. Bunlara göre, iki taraflı görüşmelerin ön şartı, Makarios idaresinin Zürih ve Londra anlaşmalarıyla kurulan düzene dönmesidir. Yani Adadaki yunan kuvvetleri geri çekilmeli, rum ordusu dağıtılmalı ve türk bakanlarla milletvekilleri tekrar Kıbrıs yönetimine katılmalıdırlar. Ancak bu şartlar yerine getirildikten sonradır ki Ada türkleri rumlarla görüşme masasına oturabilirler.

İngiliz üsleri meselesi

Kıbrısın tarafsız ve askerlikten tecrit edilmiş bir devlet olmasına gelince, bu teklifin görüşme konusu yapılması için de Türkiyenin bir ön şartı vardır: Kurulacak devlet, herşeyden önce, federal düzende olmalıdır. Eğer Kıbrısta federal bir düzen kurulmasına yanaşılırsa, Türkiye de o zaman

... Arabulucu Türkiye Başkentinde kendisini nelerin beklediğini pek merak ediyordu. Öyle ya, bir kere türk başkentine en son gelişinden buyana iki ayı aşkın bir süre geçmişti. Sonra bu arada Türkiyede bir hükümet gitmiş yerine bir başkası gelmişti. Bakalım, şimdi konuşacağı devlet adamları, acaba bundan öncekilerin söylediklerini mi söyleyeceklerdi?

Plaza, bu hafta Ankarada yaptığı bütün görüşmelerde karşısındaki yeni idarecilerin de tıpkı bundan öncekiler gibi konuştuklarını gördü. Plaza şimdi artık iyice inanmış olmalıdır ki, Türkiyenin Kıbrıs konusundaki görüşü iyice berraklaşmıştır ve türk idarecilerinin hiçbiri, Kıbrısta federal bir düzen kurulmasından daha azına hiçbir biçimde razı olmayacaktır.

Galo Plaza Ankaraya bu defa da yeni bir teklif getirmiş değildir. Arabulucunun aklının gerisinde yatan, öteden beri, Kıbrısta Avusturya örneğine uygun tarafsız ve askerlikten tecrit edilmiş bir devlet kurulmasıdır. Plazanın şimdi eskisinden farklı olarak söylediği tek şey, bütün ilgili taraflar arasında genel bir görüşmeye gidilmeden önce, Kıbrıstaki türk ve rum topluluk temsilcilerinin bir araya gelerek kendi aralarında öngörüşmeler yapmalarıdır. Tabii bu öngörüşmelerde eğer tarafsız ve askerlikten tecrit edilmiş bir Kıbrıs kurulması konusunda fikir birliğine ulaşılırsa, arabulucunun işi son derece kolaylaşmış olacaktır.

Galo Plazanın bu teklifine herkesin kendine göre itirazları vardır. Bir kere Ada rumları, Adadaki türklerle an-

Galo Plaza güzel sekreteri ile hava alanında

... oynasta

tarafsızlık ve askerlikten tecrit edilme konusunu tartışabilir.

Kıbrısta tarafsız ve askerlikten tecrit edilmiş bir devlet kurabilmek için, Türkiyeye göre, iki önemli nokta vardır. Bunların birincisi, Adadaki yunan kuvvetlerinin durumudur. Bu kuvvetlerin mutlaka ve en kısa zamanda Adadan çıkartılması lâzımdır. İkincisi, Anayasaya aykırı olarak kurulan rum ordusu da dağıtılmalıdır. Bunlardan sonra sıra Enosisin önlenmesi için alınması gerekli tedbirlere gelecektir. Eğer Türkiye Kıbrıstaki birliğini geri çekmeğe razı olursa, buna karşılık, ileride bir Enosis olup bittisiyle karşılaşmamak için, elbette ki etkili milletlerarası garantiler isteyecektir.

Bütün bunlardan sonra da sıra, Adadaki ingiliz üsleri meselesine gelmektedir. Gerçekten, şu sırada İngiltere bu üslerin Kıbrıstan ayrı, bağımsız ve egemen toprak parçaları olduğunu ileri sürerek, sanki anlaşmazlığın dışındaymış gibi bir tavır takınmak istemektedir. Bunun sebebi açıktır. İngiltere anlaşmazlığın içine girerse, sonunda bu üslerden olmaktan korkmaktadır. Türkiye Adadaki ingiliz üslerini kendi savunması bakımından pek lüzumlu görmemektedir. Gerçi bu üsler kaldırılırsa Orta Doğudaki Batı savunma düzeninde bir boşluk olacaktır ama, bu boşluk Türkiyenin güvenliğini doğrudan doğruya tehlikeye düşürecek nitelikte değildir.

Son aylarda yaptığı temaslar sırasında Türkiye, Kıbrıstaki ingiliz üslerinin Orta Doğulu komşularında büyük bir alerji yarattığını görmüştür. İnönü Hükümeti, işbaşından ayrılmadan önce, bütün komşularımızla daha iyi münasebetler kurmak peşinde olduğu için, kendi güvenliğimizi doğrudan doğruya ilgilendirmeyen iki üssün savunmasını yaparak Orta Doğu devletlerinin karşısına kraldan fazla kral taraftarı gibi çıkmayı uygun bulmamış ve bunu İngiliz hükümetine de bildirmişti. Bu bakımdan, Adadaki üsler şu sırada Türkiyenin problemi olmaktan çok, İngilterenin problemidir. Nitekim bu durum, Galo Plazaya bu hafta yapılan görüşmelerde bir kere daha hatırlatılmıştır.

Gösterilen teveccühe karşılık

ilk defa

bankamız Yeşilyurtta beheri 100.000 er liralık 5 adet lüks apartman dairesini, bir kişiye 100.000 lira olmak üzere yarım milyon liralık para ikramiyelerini, ceman BİR MİLYON LİRAyı bir çekilişte dağıtıyor.

AKBANK

(AKİS: 129)

Rüzgârlı Matbaa

Kitap

Mecmua

Gazete

Ve her türlü baskı ve dizgi işleri için emrinize âmâde

Tel: 10 61 96

ANKARA

(AKİS: 138)

Vietnam

Kim kime, dum duma!

Geçen hafta Vietnamda olup bitenlere şöyle bir göz atanlar, Birleşik Amerikanın bu ülkede hâlâ ne yapmaga çalıştığını sormaktan kendilerini alamıyorlardı. Acaba geçen hafta Saygonda hükümet var mıydı, yok muydu? Güney Vietnam ordusunun ve Silâhlı Kuvvetler Konseyinin başkanı kimdi? Bu soruları cevaplandırabilmek için, insanın falcı olması lâzımdı.

Gelen haberlere bakılırsa, Vietnamdaki anarşinin başladığı sırada Saygonda Phan Quat hükümetinin işbaşında bulunması gerekiyordu. Quat hükümeti, Diemin devrilmesinden buyana geçen onaltı ay içinde kurulan dokuzuncu hükümetti. Bilindiği gibi, General Khan'ın iktidarı sivillere bırakmasından sonra kurulan Tran Van Huong hükümetini istemeyen budistler gösterilere başlayınca, ordudaki "Genç Türkler" işe karışarak Huong'u uzaklaştırmışlar ve onun yerine geçici bir süre için yardımcısı Nguyen Oanh getirilmişti. Ondan sonra ordu, budistler ve politikacılar arasında yapılan uzun görüşmeler sonunda, Huong hükümetinde Dışişleri Bakanlığını yapan Phan Quat yeni hükümeti kurmayı kabul etmiş ve böylece bir süre devam eden siyasi buhran sona ermiştir.

Ancak bu buhran sona erer ermez, bu sefer de ortaya ondan daha acıklı bir başka anlaşmazlık çıkmıştır. Bu, ordu liderleri arasında başlayan iktidar yarışmasıdır. Geride bıraktığımız hafta içinde Saygonda birbiri peşinden üç darbe olmuştur. Birinci darbe, Güney Vietnamın eski Washington ataşelerinden Albay Pan Ngok Tao tarafından ve General Khan'ın kumandasına karşı yapılmıştır. Söylendiğine göre, bu darbenin arkasında Vietnamın Washington elçisi General Kiem vardır. Hatırlanacağı üzere General Kiem, Diem zamanında budistlere karşı açılan sindirme kampayasında önemli bir rol oynamıştır. Diem devrildikten sonra ise General Khan'ın yakın çalışma arkadaşı olmuştur. Fakat budistler Diemin eski kumandanının yeni idarede görev almasını iyi karşılamayınca, General Khan Kiemi Washington'a elçi olarak yollamıştır.

Acaba o sıralarda aynı şeyin çok geçmeden General Khan'ın başına geleceğini kim bilebilirdi? Gerçekten, Albay Tao'nun kısa süren darbe denemesi Khan'a bağlı kuvvetlerin bir karşı darbesiyle bastırıldıktan sonra, çıkan karışıklıktan faydalananlar başkaları olmuştur. Uzun bir süredir Khan'ı içte budistlere, dışta Vietkonga karşı yumuşaklıkla itham eden "Genç Türkler" den General Nguyen Çan Ti iki gün içindeki üçüncü darbeyi yaparak Khan'ı Silâhlı Kuvvetler Konseyi başkanlığından uzaklaştırmış ve yerine, geçici olarak, General Tran Van Ming'i getirmiştir. Şu satırların yazıldığı sırada gelen bir habere göre, kısa bir direnmeden sonra bu olup bittiyi kabul etmek zorunda kalan General Khan şimdi yabancı bir ülkeye elçi olarak gönderilecektir.

Bütün bu olup bitenler Birleşik Amerikanın Vietnamda nekadar boşuna bir çırpınma içinde olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Öyle bir ülke ki, türlü bölünmeler içindedir, Birleşik Amerika burada silâh kuvvetiyle bir iç savaşı kazanabileceğini ve Asya komünizmini orada durdurabileceğini sanmaktadır. Böyle birşey düşünmek için insanın saf olması bile kâfi değildir.

Washington, Vietnam çıkmazının ancak çok taraflı bir görüşme masası başında giderilebileceğini anlamadıkça, batağa daha fazla gömülecektir. Bunda kimsenin şüphesi olmamalıdır.

Tasarruflarınıza
BOL FAİZ VE
zengin ikramiye
TÜRKİYE
EMLÂK KREDİ BANKASI
(Basın A: 867) — 128

(AKİS: 130)

YAYINLAR

YEŞİL RENKLİ NAMUS GAZI

Aziz Nesinin hikâyeleri, Düşün Yayınevi, İstanbul Matbaası, İstanbul 1964, 160 sayfa 5 lira. İsteme adresi: Düşün Yayınevi, Cağaloğlu, Nuruosmaniye cad, Atasaray 206 - İstanbul.

Bir kitabın kabında Aziz Nesin adının görülmesi, okuyucuyu çok kere bir mizah eseri ile karşılaştığı yolunda peşin bir yargıya götürür. Zira Aziz Nesin ülkemizde şöhretini mizah yazarı olarak yapmıştır. Üstelik bu şöhret öyle, öteki yazarlarımızın olduğu gibi üç-beş bin kişilik bir mutlu azınlık şöhreti de değildir, düpedüz halk arasında, halka dayanan bir şöhrettir. Hem bu şöhret öylesine haklı, öylesine saygı duyulacak bir şöhrettir ki, yurdumuz sınırlarını aşarak dünyanın pek çok ülkesine yayılmış, Aziz Nesinin büyük bir sanatçı olduğu gerçeği de yurdumuzdaki kuş beyinli üç-beş bağnazın dışında, dünyanın hemen bütün otoriteleri tarafından kabul edilmiştir. Aslında bu bir kabul edilmeden de öteye, değerini dünyaya kabul ettirmektir.

Ne var ki, Aziz Nesin Türkiyede pek çok çevrede sanıldığı gibi sadece büyük bir mizah yazarı ve ustası değildir. Aslında Aziz Nesin çok yanlı bir yazardır. Hayatını kalemi ile kazanan bir emekçi olarak Aziz Nesin, şiir yazmıştır, oyun yazmıştır, roman yazmıştır, nihayet gazete yazıları yazmış, sosyal ve politik kalem tartışmaları yapmıştır: Aziz Nesinin şaşılacak ve saygı duyulacak yönü, yazdığı ve yaptığı her işte başarı kazanmasıdır.

Aziz Nesinin daha bugünden yazdıkları ciltler halinde üstüste konsa, hiç şüphe yok ki, bir insanın boyunu çok geçer. Ancak, tarafsız bir gözlemci olarak, Aziz Nesinin yazdıklarının hepsinin yarın türk ve dünya edebiyat tarihinde yer edeceğini söylemek safdillik olur. Dünyanın hiç bir büyük yazarının bütün yazdıkları yarına aktarılmamıştır ki Aziz Nesininkiler aktarılsın. Ama muhakkak ki, çağımız Türkiyesinden yarınlara kalacak üç-beş yazar adı varsa, hiç şüphe edilmemelidir ki bunların başında Aziz Nesin gelecektir.

Biraz da bilinçli olarak öteki meslektaşları tarafından, yâni tiyatro yazarları, hikâyeciler, romancılar, gazete yazarları tarafından sadece mizah alanına itilmek istenilen Aziz Nesin, öylesine ele avuca sığmaz bir kişidir ki, bütün sürülüp itilmelere, şan şöhret bölünmelerine rağmen, mizahın da ötesinde türk edebiyatının bir kolu bükülmez, ama eli öpülür kişisi olarak yayın üstüne yayın yapmaktadır.

Aziz Nesinin mizah hikâyelerinin ötesinde yayınladığı son eseri, "Yeşil Renkli Namus Gazı" adlı hikâyeler cildidir. Bu ciltte 12 hikâye yer almaktadır. Bu hikâyeler daha önce Ak baba gazetesinde yayımlanmışlardır. Ama bunlara mizah hikâyesi demek ve hikâye dalının dar bir köşesine sıkıştırmak insafsızlık olur. "Yeşil Renkli Namus Gazı" adı altında yayınlanan hikâyeler cildi aslında türk edebiyatının Sabahattin Ali ve Sait Faik devri hikâyelerinden beri boş kalmış hikâye bölümünü dolduran bir eserdir. Bu hikâyeleri ile Aziz Nesini türk edebiyatının bir başka hikâye yazarı ile karşılaştırmağa imkân yoktur. Zira onları o kadar çok geride bırakmıştır ki...

Said Maden tarafından düzenlenen nefis bir kapak içinde, Mustafa Uykusuzun iç resimleriyle de süslenmiş olarak cilt haline getirilmiş "Yeşil Renkli Namus Gazı" adlı kitapta yer alan hikâyeler şunlardır: Potinbağı Senfonisi, İçip İçip Ağlama Romansı, Bizim Köyün Deliler Baladı, Gebe Kadın İçin Ağlama Konçertosu, Yeşil Renkli Namus Gazı Operası, Altı Bekçi Atlıkarıncada, Aile Mezarlığı, Kiralık Kat, Devletlerarası Dostluk İlişkileri, Sekiz Ayaklı Sisiphus, Bir Şaheser Doğuyor, Bir Yılbaşı Anısı...

Bu hikâyelerde, Tahir Alangunun da dediği gibi, "deha çizgisine varan mizah sezgisi"nin etkilerini görmek mümkün. Ama öylesine bir mizah sezgisi ki, hikâyelere, bunlar sadece mizah hikâyeleridir demek mümkün değil. Gorkinin, Çehovun, Dickens'in hikâyeleri nasıl sadece mizah hikâyesi, sadece korku hikâyesi, sadece aşk, sadece propoganda hikâyesi değilse, nasıl insani hislerin ve ilintilerin tümünü içine alıyorsa, Aziz Nesinin hikâyeleri de öyledir. Tahir Alangunun dediği gibi, bu hikâyelere "mizah hikâyeleri" adını vermek ve dar bir bölüme sıkıştırmak sadece insafsızlıktır.

İlhami SOYSAL

ŞAFAK

Mağazası

MEHMET ve TURGUT GÜDÜLLÜOĞLU

Zengin yeni çeşitleri ile her cins ve kalitede Pamuklu, İpekli Kumaşlar Perdelik ve Döşemelik mevcuttur.

Yenişehir Atatürk Bulvarı 63/A — Ankara

Telefon : 12 77 50

(AKİS: 137)

Kitaplar

İlhami SOYSAL

DÖRT KİTAP BİR ARADA (Damda Deli Var - Gıdıgıdı - Bay Düdük - Ah Biz Eşekler)

Aziz Nesinin hikâyeleri, Düşün Yayınevi, 373 sayfa 12.5 lira

★

PERDE ARALIĞINDAN

Nadir Nadinin anıları, Cumhuriyet Yayınları, İstanbul 1954, 312 sayfa 10 lira.

★

TARİH BOYUNCA ADANA OVASINA BİR BAKIŞ

Kasım Enerin tarihi araştırması, altıncı basılış 1964, İstanbul Berksoy Matbaası, 360 sayfa 20 lira

★

GELİYORUM DİYEN İHTİLÂL

Can Kaya İsenin 22 Şubat ve 21 Mayıs ayaklanmaları hakkında araştırması, İstanbul 1964, 368 sayfa 10 lira

★

BÜYÜK UYANIŞ VE DEMOKRASİNİN ÜSTÜNLÜĞÜ

John Strachey'den çeviren Orhan Karaveli, Kültür Hürriyeti Kongresi Yayınları, 64 sayfa, 5 lira.

Seramikler

Çimentodan şaheserler

Main nehrinin iki yakası boyunca uzanan, yalnız Almanyanın değil, aynı zamanda Avrupanın da en büyük şehirlerinden birisi olan Frankfurtun en lüks otelinde nehre bakan güzel odalardan birinde, ortadan biraz uzunca, kumral, güzelce bir genç kadın düşünüyordu. Türkiyeden buralara kalkıp gelmiş, üstelik beraberinde bir sürü kırılacak cinsten çanak-çömlek getirmiş, işte şimdi de, bu eşyalar elinde olduğu halde, yaban ilinde yüzüstü bırakılmıştı. Frankfurta vardığında ilgili memurlara, bu arada Basın Yayın ve Turizm Bakanlığının oradaki temsilcisi olan Frankfurt Turizm Bürosu şefi Ünal Kakmacıya başvurmuştu ama, hepsi de tam bir ilgisizlik göstermişti. Genç türk kadını, kendisine şehirde uygun bir yer bulmaları için yardımlarını istemişti. Çünkü onun Frakfurta vardığı gün Frankfurt Uluslararası Fuarının açık olduğu süreye rastlıyordu. Bu yüzden ne otellerde ne de pansiyonlarda yer bulabilmişti. Üstelik kendisi oraların tam yabancısıydı, tek başına bir kadın da her yerde kalamazdı.

Oysaki türk sanat hayatının Almanyadaki temsilcileri demek olan Frankfurt Turizm Bürosu ilgilileri türk plâstik sanatçısı Lerzan Ökeye yalnız bu konuda güçlük çıkarmış değillerdi! Öke her nasılsa en pahalı tarafından bir otele başını sokmayı başarmıştı ama, cebindeki turist döviziyle bu otelin bir haftalık ücretini ellle ödeyemezdi. Hem keseye uygun bir mesken bulmak, hem de beraberinde getirdiği, sanatının, emeğinin ürünleri olan seramiklerini sergilendirebileceği bir yer bulup bir an önce bunları alman sanatseverlerinin ilgisine sunmak zorundaydı ki ancak bu sayede o, dış ülkede türk saantının bir elçisi gibi çalışmalarını yapabilsindi.

Zihni bu yolda problemlerle dolu olduğu hâlde, yarı uykusuz bir gece geçiren Lerzan Öke, ertesi gün erkenden Turizm Bürosunun yolunu tuttu. Eserlerini sergilendirmek için, devlet babanın, yardımını esirgemiyeceğinden emindi. Oysaki bu defa da, Ankaradan resmî bir emir gelmedikçe Büronun hiçbir işlem - yani yardım - yapamıyacağı kendisine anlatıldı. Israr da fayda vermiyor, üstelik "ilgililer"in büsbütün gazaplanmasına sebep oluyordu. Lerzan Öke, en iyisi, beklemeyi ve Ankaraya yapacağı müracaatın -tabii, yarıyarıya şikâyet demekti - sonuçlanmasını görmeyi tercih etti. Mamafih bu arada Batı Alman hükümetinin televizyonuna başvurarak bir program düzenlemeye de çalıştı. Gerçekten, Lerzan Ökenin elindeki sanat eserleri önemli özellikler taşıyordu: o, seramik sanatına önemli bir yenilik getirmişti... Çimento ilk defa bu tipteki sanat eserlerinde el işçiliğinin bir unsuru haline gelmişti. Üstelik, bu sayede bazı kolaylıklar da sağlanmıştı. Yeni olan herşeye olduğu gibi Lerzan Ökenin bu buluşuna da birden büyük bir ilgi uyandı!

İradenin mükafatı

Lerzan Öke, Frankfurta sadece elindeki sanat eserleri koleksiyonuyla gelmemişti; yanında getirdiği asıl önemli şey, kıymetli ve verimli sanat yıllarıydı. Onbeş yıldanberi seramik sanatıyla ilgileniyor, önceleri evde, sonraları da kurduğu küçük atölyede eserlerini meydana getirmeğe çalışıyor, günlük olaylar, tipler, modalar, hülâsa hayatla ilgili herşey onun için birer konu teşkil ediyordu. Böylece daima canlı ve taze tutmasını bildiği sanatına son beş yıldanberi şimdiyedek yapılmamış bir yeniliği eklemesi de dağarcığındaki bir avantajdı. Öte yandan Frankfurta ulaştığı güne kadar tam beş defa televizyon önünde büyük insan kitlelerine sanatını açıklayabilmek gibi nâdir ulaşılır bir imkâna da malik olmuştu.

Bütün bu olumlu sonuçlar önce alman sanat makamlarında, sonra da -bermütad geç de olsa_ türk turizm temsilcileri üzerinde etkisini göstermekte gecikmedi. Bonn şehrinin, elçiliklerin bulunduğu bölgesini teşkil eden Bad Godesberg'in mütevazi, fakat şık Türk Elçiliği binasında en orijinal görünüşlü seramiklerden yapılan sergi 19 Ekim 1964 günü açıldı. Açılış töreninde Almanyanın en ünlü sanat eleştirmenlerinin, devlet ve sanat adamlarının, seçme kişilerin de bulunduğu bir topluluk hayranlıkla sergiyi gezdiler. Özellikle seramik üzerine çimento kaplanması suretiyle çok orijinal şekiller verilerek yapılmış eserler ilgiyi çekti. Hemen bunun arkasından Alman Televizyonu Lerzan Ökeyle bir mülâkat istedi. Bu ise, artık tanınmaya başlayan genç sanatçıyı halka takdim etmekle kalmıyor, ayni zamanda türk kadınının peçe ve çarşaftan çoktan kurtulup, ileri kültür ve sanat alanında batılı hemcinslerine hızla yetiştiğini, hattâ buluş ve orijinallik yönlerinden onları imrendirebilecek duruma geldiğini ileri ülkelere yayıyordu.

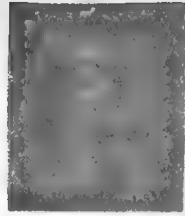
Bundan iki hafta önce yurda dönmüş olan sanatçı, Ankaraya yerleşmeğe karar vermiş ve atölyesini tekrar kurmak üzere gerekli teşebbüslere girişmiş bulunmaktadır. Çok geçmeden yepyeni bir stil ve görünüşteki eserlerinden kurulu bir serginin Ankara sanat çevrelerinde yankılar yaparak açılması beklenmektedir.

Lerzan Öke
Sihirli eller

10 senenin tecrübesi
GÜR
HALI SÜPÜRGESİ
TÜRKİYE GENEL SATICISI
GÜR
ULUS ANKARA 114756
TİC. LTD. ŞTİ
(AKİS: 135)

Tüli'den haberler

Geçtiğimiz hafta Pazartesi akşamı Ankara Sineması her zamankinden çok daha fazla doluydu. Film pek güzel olmamakla beraber, o kadar korkunçtu ki, herkes hem yarıda bırakıp gidemiyor, hem de heyecan içinde sonunu bekliyordu.

Balkonun kalabalık seyircileri arasında **Dr. Ahmet Esendal** ve eşi, **Hikmet Turat** ve eşi **Fecriye Turat**, **Aslan Ersoy** ve yüksek bir şapka giymiş olan eşi **Esin Ersoy**, **Erol Bükey** ve eşi **Destine Bükey**, **Dr. Sami Solu** ve eşi **Feza Solu**, eski Ticaret Bakanı **Fenni İslimyeli** ve eşi, **Bülent Savcı** ve eşi **Meral Savcı**, arkadaşları **Behzat Silâhtaroğlu** ile saçlarına yeni meç yaptırmış olan eşi **Sevim Silâhtaroğlu** vardı.

Filmin etkisinden bir parçacık kurtulmak isteyenler, dönüşte Milkada oturdular. Bu pastahanenin özelliği hemen hemen hep aynı simaların geceleri aynı masalarda oturması. Meselâ **Mehmet Cemali** ve kızıl saçlı eşi **Gülgün**, akşamları, dostları ile beraber, burada sohbet etmeyi alışkanlık haline getirmişler. **Nur Açıkalın**, eşi ve yeni bir estetik ameliyat geçirmiş olan arkadaşları öğretmen hanım da son günlerde buraya sık sık uğruyorlar.

★

Geçtiğimiz hafta Cuma öğleden sonra, gayet itinalı giyinmiş birçok Ankaralı hanım, Kent Otelin çok güzel dekore edilmiş alt katında toplandılar. Burada o gün, CHP Merkez Kadınlar Kolunun aylık mûtad çayı veriliyordu. Her zamankinden daha kalabalık olan çay çok güzel geçti. Gayet samimi bir hava içinde geç vakitlere kadar kalan hanımlar, hiç bir menfaat karşılığı olmadan gelmiş olan "Sihirli Keman"ları zevkle dinlediler ve hep birlikte şarkılar söylediler.

Günün misafirleri arasında, kolları boncuk ve payet işlemeli siyah elbisesiyle **Memduha Satır**, brokar bir takım giymiş olan **Nilüfer Berkem - Berkem**, saçlarının rengini biraz koyulaştırmış. Bu, kendisine daha çok yakışmış -, morlu bir emprime desenli elbise giymiş olan **Aliye Beyazıt** - kendisine piyangodan, mor kadife, üzeri çiçekli, güzel bir gözlük mahfazası çıktı -, ruby bir tayyör giymiş olan **Handan İnan**: siyah, sade elbisesiyle **Ayten Öztrak**, yine siyahlı **Fatma Derin**, **İlgiz Sırıklıoğlu** ve pek zarif kardeşi **İlçim Kıray**, **Zekiye Baban**, orijinal kolyesiyle dikkati çeken **Nimet Burak**, kürk yakalı bej tayyörü ile **Nimet Ardıç**, çok sanatlı dikilmiş kırmızı

C.H.P. Kadınlar Kolunun Kent oteldeki çayında dâvetliler

Hareket, bereket getirdi

elbisesi ve sarı kolyesiyle **Türkân Azizoğlu**; yakasında siyah bir gül bulunan, kırmızı yünlü elbisesiyle **Jale Tulga** - General Refik Tulganın eşi Jale Tulga değil. Bu, sadece bir isim benzerliğidir. Bahsettiğimiz hanım, CHP'ye uzun zaman emek vermiş olan sarışın, genç bir hanımdır - bilhassa göze çarpıyorlardır.

Bir başka kırmızılı da Ali İhsan Göğüşün eşi **Nezahat Göğüştü**. Bayan Göğüş, kırmızı tayyörü ve yeşil kâhküllerle her zamanki gibi çok sevimli ve zarifti. Kadife bir takım giymiş olan **Feride Erten**, Turan Güneşin eşi, Turan Şahinin eşi, **Ayten Sirmen**, **Leylâ Feyzioğlu**, lâcivert bir elbise giymiş olan **Jale Aksal**, günün en hareketli simalarından **Nermin Fikirbilici**, **Zehra Bilir** ve eşi, **Sema Babaç**, **Firuze Cimilli**, **Neriman Elgin**, **Muzaffer Antebelli** de misafirler arasındaydılar.

Genç misafirlerden, Yüksek Ticaret Okulu öğrencisi **Gülser İlterin** - mikrofonsuz olarak - söylediği şarkılar zevkle dinlendi ve gençkız pek çok alkışlandı.

★

ÂST tiyatrosu, geçirdiğimiz hafta Cuma akşamı yeni bir esere başladı: "Ayak Bacak Fabrikası".

Oyun başladığı zaman perdede bir yazı görülüyor: "İnsan bir kere acıkmayagörsün, inançlarını bile yer!" Bu cümle, daha baştan ilgiyi uyandırmaya yetiyor.

Biraz uzunca süren eser - belki ileriki oyunlarda biraz kısaltırlar - alkışlarla sona erdi. Eseri sahneye koyan **Güner Sümerin**, oyundaki rolünü büyük bir zevkle oynadığı görülüyordu.

Seyirciler arasında epeyce amerikalı ile birkaç alman ve daha bazı yabancılar göze çarpıyordu. Hemen hepsi türkçe biliyordu, bilmeyenlere de dostları tercüme ediyorlardı.

Engin Yerdel ve eşi **Leylâ Yerdel**, **Dr. Cazip Sümer** ve sarı bir peruklu çok orijinal bir tip olan esmer eşi **Gönül Sümer**, Ziraat Bankası Genel Müdürü **Âkil Kitapçı** ve eşi, müteahhit **Orhan Emre** ve amerikalı eşi **Ayna Emre** ile daha birçokları da seyirciler arasındaydı.

★

Ankarada Jussmat'ta görevli bir General, Şeker bayramında birçok resmî makam meyanında bütün partilere de birer tebrik göndermiş. Tebriklere de tabiî cevap alınmış. Meselâ İsmet İnönüden gelen cevap, bizzat İnönünün elyazısıyla yazılmış bir teşekkür kartı. Fakat gelen cevapların en ilginci, AP lideri, Başbakan Yardımcısı Süleyman Demirelinki. Demirelin cevabî kartında aynen şöyle deniliyor: "Teşekkür eder, mübarek ramazan bayramınızı tebrik ederim."

★

Geçen hafta Devlet Tiyatrosunda yapılan imtihan uzun dedikodulara yol açtı. Tiyatro Yönetim Kurulunun daha sonra gazetelere gönderdiği açıklama yazısı ise bu dedikodulara inanmıyanları bile inandırdı. Şimdi çok kimse, Esin Afşar, Özant Gürsoy ve halkın tanıyıp beğendiği, daha birçok artistin imtihanı kazanabilmek için ne yapmaları gerektiğini düşünüyor.

★

İstanbulun AP'li Belediye Meclisi üyesi **Adnan Akına**, bu haftaki maçta dostları "Artık sen de federasyon başkanı olursun" dedikleri zaman, Akın gevrek gevrek gülmüş ve:

"— Beden Terbiyesine dokunmayın, başında Silâhlı Kuvvetler var" demiş.

★

İstanbuldan mühendis **Bedri Uçar** ile eşi **Cahide Uçar** ve kızları **Sevda**, Şeker bayramında Ankaraya gelmişlerdi. Son model Mercedes arabaları ile İstanbula dönerlerken, yolların karlı olması yüzünden, Kızılcahamamda bir kamyonun sadmesine mâruz kaldılar. Arabaları epeyce hasara uğrayan Uçar ailesi buradan sonra yollarına iki otomobille devam ettiler. Birinde kendileri, birinde bavulları gidiyordu.

AĞRILARA KARŞI
YENİ BİR İLAÇ
Algo
TABLET
Günde 3 ilâ 6 tablet
BAŞ, DİŞ, NEZLE ve
Romatizma ağrılarında
ALGO Alınız

(AKİS: 133)

★

İstanbul Şehir Operasının ünlü sopranosu **Meral Menderes** gripe yakalandığı için, bir süredir "Satılmış Nişanlı" temsillerinde oynıyamıyor. 12 Martta evleneceğine göre, genç soprano herhalde artık tamamen iyileşmiştir.

★

Geçen hafta Ankara Palasta yeni bir çift evlendi: **Beste Arat** ile Millî Eğitim Bakanlığı Test ve Araştırma Bürosundan elektronik beyin programcısı **Ertan**... Düğünde bulunanlar arasında **Safa Yalçuk**, Yüksek Hakimler Kurulundan **Nejat Özütürk**, Ankara Kız Lisesi Müdiresi ve öğretim üyeleri, eski DP milletvekillerinden **Ahmet Karabıyıkoğlu** ve ailesi vardır.

★

Geçirdiğimiz hafta içinde Ankara Sanatsevenler Kulübünde, Cento'ya mensup türk ve amerikalı hanımların tertipledikleri bir "kına gecesi" programı vardı. **Çiğdem Selışıkın** yönetiminde yapılan kına gecesinde **Ayten Kaçmaz** gelin, **Nurşen Girginkoç** da anne olmuştu. **Saniye Can** da saz heyeti il egelmişti. Erzurum ekibi gösteriler yaptı ve **"Çayda Çıra"** oyunu pek çok alkış topladı.

★

Kâmil Erdik ile eşi **Nesrin Erdik** Ankarada yeni bir kat almışlar, yakında taşınıyorlar. Nesrin Erdik şimdiden, evi nasıl tanzim edeceğini düşünüyor.

★

Bitirdiğimiz hafta Golf Kulüp gene her zamanki misafirleriyle doluydu. Sürpriz misafir, İstanbuldan gelmiş olan **Dr. Zekâi Tahir Buraktı**. **Dâna Noyan** Uludağa gittiği için, kocası **Kemâl Noyan** yalnız gelmişti. **Lüsyen** ve **Nail Avunduk**, **Şadi Kavur**, **Dr. Sabih Bozcaadalı** ve eşi **Güzin Bozcaadalı**, **Aysel** ve **Emcet Zadil**, **Vedat** ve **Mualla Abut** geç saatlere kadar Kulüpte kalanlar arasındaydılar.

★

Geride kalan hafta Cuma gecesi, Bulvar Palasta Yardımsevenler Derneğinin yemeği verildi. Pek çok kalabalık olan gecede, bilhassa Dernekle ilgili hanımların şıklığı göze çarpıyordu. Bol bol dantel ve boncuk görülen yemekte, güzel danslar seyredildi.

Dernekler

Yardımsevenler Derneği

Bitirdiğimiz hafta Cuma akşamı saat 19.30 sularında Ankara Radyosunu dinleyenler, sıcak bir kadın sesinin acele acele şu sözleri söylediğini duydular:

"— Ankaralılar! Geliniz ve neler yaptığımızı ve neler yapabileceğimizi Genel Merkez binamızda gözlerinizle görünüz! O zaman bize yardım edeceğinizden eminim."

Acele acele konuşan kadın, Ankaralıların çok iyi tanıdıkları Dr. Mediha Eldemden başkası değildi. Dr. Eldemi tanıyanlar, onun bu kadar acele konuşmasının nedenini öğrenmekte gecikmediler.

Eldem o akşam, 37 yılı 2 dakikanın içine sığdırmak, memleketimizde bir dev müessese haline gelen, 6 milyon liralık bütçesi ve 72 il ve ilçede şubesi bulunan Yardımsevenler müessesesinin faaliyetlerini, Ankara Radyosunun, 37 yıldönümü münasebeti ile Derneğe ayırabildiği iki dakikada anlatmak zorunda kalmıştı. En iyisi, Ankaralıları Genel Merkez binasına dâvet etmekti. Eldem de bunu yaptı.

Adakale sokağında 67 numaralı muazzam Genel Merkez binası artık, Yardımsevenlere dar gelmektedir. Bu binada 200 gençkızı barındıran bir kız talebe yurdu, ağır dikişler diken bir sipariş atölyesi, gündelik dikişlerle müesseselere ait dikişleri kabul eden bir büyük dikiş atölyesi, bir trikotaj atölyesi, Millî Savunma Bakanlığından çorap siparişi alan bir çorap atölyesi, bir büyük rehabilitasyon merkezi, bir nakış atölyesi vardır. Atölyelerde 160 işçi çalışmakta. Dernek bu işçilere öğle yemeği vermekte, işçilerin gidiş-geliş yol paralarını ödemekte ve hem onları yetiştirmekte, hem de yapılan işler üzerinden kendilerine yüzde vermektedir. Derneğin en büyük başarısı, memleketimizde "emeğe dayanan yardım müessesesi"ni kurmuş olması, "iane" ve "dilencilik" esaslarını kaldırıp, yerine, "yardıma muhtaç kimseyi yetiştirme ve ona hayatını kazanma imkânını verme" prensiplerini uygulamasıdır. Çünkü, Derneğin inancına göre, yardım yalnız maddî değil, mânevi olmalı ve bu, yardımı alana hiçbir zaman mânevi bir yük teşkil etmemeli, aksine, onun kendine olan güvenini beslemeli, ona bir rehber, bir gerçek yol gösterici görevi görmelidir. Derneğin emek karşılığı olmadan yaptığı yardımlar öğrenci bursları, hasta ve ihtiyarlara yapılan yardımdır.

Dernek bu yıl yeni bir teşebbüse daha geçmiş ve okuma-yazma bilmiyen işçilere kurs açmıştır. Böylece müessese, her bakımdan, aynı zamanda eğitici bir müessese niteliğini taşımaktadır.

Yardımsevenler Derneği gerek rehabilitasyondaki işçilere, gerekse diğer atölyelerde çalışan işçilere öğle yemeklerinden başka çeşitli sosyal yardım yapmakta, evlerine gıda paketleri göndererek ve giyecek temin ederek işçilerinin bütün ihtiyaçlarını karşılamağa çalışmaktadır.

Ticarî zihniyet

Yardımsevenler Derneğinin bir özelliği de, yardımı sağlıyacak müesseseyi, mahallî ihtiyaçlara göre, ticarî zihniyetle kurmasıdır. Meselâ bir sipariş atölyesi Ankarada veya İstanbulda iyi iş yapabilir ama, aynı sipariş atölyesini Anadolunun herhangi bir il veya ilçesinde aynı başarı ile yürütmek elbette ki mümkün değildir. Bunun için meselâ Antepte, atölyenin yerini bir pastahane almıştır. Antepli Yardımsevenler Derneğinin açtığı Karakedi Pastahanesi, hanımların gönüllü olarak yaptıkları pasta ve kekleri kolayca satmakta, böylece hem işçi kızları ve kadınları bu sahada yetiştirmekte, hem de onlara hayatlarını kazanma imkânı sağlamaktadır. Erzurumda ise bir hamam ve bir de dikiş yurdu işletilmektedir. Millî Eğitim Bakanlığından onaylı olan yurtta kızlar sipariş almamakta, fakat kendi ihtiyaçlarını karşılamak üzere çalışırken dikiş öğrenmekte ve 9 ay sonra hayatlarını kazanabilecek hale gelmektedirler.

Meselâ Malatyada da bir kuvafor salonu açılmıştır. Burada da birçok gençkız berber olarak yetişmekte ve aynı zamanda Derneğe iyi bir gelir sağlamaktadırlar. Diyarbakır bir çocuk yuvası açmak üzeredir. Birçok il ve ilçe, kendi mahallî nakışlarını modernleştirerek kullanışlı hale getirmekte ve bunları her yıl, Mayıs ayında, Ankarada açılan büyük sergide teşhir etmekte, satmaktadırlar. Halıcılık da yepyeni bir şekilde ele alınmış, Bursa, Tavşanlı, Kütahya ve Erzurumda halıcılık tezgahları kurulmuştur. Amaç, her yerde kadını ve evde oturan genç kızı üretici hale getirmek, eğitmek ve onların bu yoldan kalkınmalarına yardımcı olmaktır.

Yardımsevenler Derneğinin bir yemeğinde

Emek karşılığı yardım

Yardımsevenlerin köklü bir dernek olmasına yardımcı başlıca faktörlerden biri de, şubelerin, biraz tüylenir tüylenmez, kendilerine birer bina edinmeleri, böylece daha sağlam teşekküller halinde çalışmalarıdır. Bugün 30'a yakın şubesinin kendilerine ait binaları ve bunların içinde atölyeleri ve çeşitli çalışma yerleri vardır. Şubeler kendi aralarında çeşitli şekilde işbirliği de

yapmaktadırlar. Meselâ Ankaradaki büyük atölye Efes Otelinin koltuk ve kanape kılıflarını hazırlarken, İzmir Yardımsevenleri de otelin perdelerini dikmiştir. Büyük atölye, bu yüklü siparişler yanında ev siparişlerini, ev için perde, örtü gibi şeylerle gündelik dikiş siparişi de kabul etmektedir. Böylece halka mümkün mertebe ucuz dikiş sağlama yoluna da gidilmektedir.

Çocuksevenler Derneği

Ankarada alış-veriş yalnızca dükkânlarda değil, aynı zamanda, çok değişik şekillerde, evlerde de yapılmaktadır. Derneklerin düzenledikleri bu satışlar kendilerine gelir temin ederken, kadınların boş zamanlarını değerlendirme bakımından da çok faydalı olmaktadır. Ufak bir parçanın, bir yumak artık yünün, ibrişimlerin, ipliklerin işe yaratılması, hiçten güzel bir eser meydana getirmek, Başkentte artık bir rekabet konusu olmağa başlamıştır.

Kadınlar neler ve neler icadetmektedirler!.. Çocukları derlitoplu olmağa âdeta zorlayan köpek veya tavşanbaşı şeklinde pijama şaseleri, kirli mendilleri ve çorapları ortadan kaldıran minik, şık torbalar, seyahat için terlik, mücevher torbalar vesaire...

Bitirdiğimiz hafta Çarşamba günü, Çocuksevenler Derneğinin, Cecily Hancock'un And sokağındaki evinde düzenlediği "serbest satış" bu tip satışların en ilginçlerinden birini teşkil etti. Nefis çocuk elbiseleri, önlükler, el emeği işler yanında, değişik memleketlerin damgasını taşıyan değişik eşyalar, Parisin parfümü yanında şık kutulara dizilmiş olan türk lokumu, muhtelif memleketlere mensup üyeler tarafından âdeta kapışılarak satın alındı. Ürdün Büyük Elçisinin eşinin hediyesi olan şık bir sürahi ile altı adet bardak, ev mahsulü kekler, amerikan şekerlemeleri, jelâtin kâğıtlar içinde iştah açıcı hafif amerikan pastaları, meyva suları, içkiler ve hârika türk elişleri, örtüler büyük rağbet gördü. Çok değişik satış malzemeleri, Derneğin İkinci Başkanı Cecily Hancock'un evine bütün üyeleri cezbetti. Bir üye:

"— Tam böyle bir elbiseye ihtiyacım vardı!" dedi ve asılı duran şık bir elbiseye doğru uzandı. Aynı anda, jelâtin kâğıtlar içindeki pastaları görmüştü. Gerçekten de bunlar, tam çocuklarının sevdiği pastalardı.

Bir başkası:

"— Evde akşama yemek yok. Aman, börekleri kaçırmasam" diye telâş ediyordu. Fakat çocuk elbiselerinden de gözlerini alamadığı görülüyordu.

Derneğin faal üyelerinden Fatma Derin, hiç yorulmadan misafirleri karşılıyor. Dernek Başkanı Sadan Fişek ise, gelir sağlanır sağlanmaz, yapılacak yeni işleri düşünüyordu. O günkü gelir 5 bin liranın üzerindeydi.

Senatodaki Kanun

"Nüfus Plânlaması", yâni Doğum Kontrolü Kanun Tasarısı T.B.M.M.'nde kabul edildikten sonra, Senatoda, Konya senatörü Muammer Obuzun bir önergesiyle Anayasa Adalet Komisyonuna sevkedilmiş bulunmaktadır. Sebep, Tasarının bazı maddelerinin Ceza Kanununa aykırı oluşudur.

Tasarı, şimdi yalnızca bu yönden incelenedursun, gerek CHP, gerekse AP kanatlarından gelen aleyhte tenkitler ve Tasarının bir kere de yeni Hükümet tarafından rötuş edilmesi temayülü, Tasarının bazı güçlüklerle karşılaşabileceği ihtimalini kuvvetlendirmekte, aynı zamanda, Tasarının amacının nekadar yanlış anlamda ele alındığını meydana çıkarmış bulunmaktadır.

Nüfus Plânlaması Kanun Tasarısı, ismine rağmen, nüfus plânlaması kaygusunu ancak ikinci plânda ele almış bir tasarıdır. Problem daha çok, ana-çocuk sağlığı yönünden bir zorunluk olarak ortaya atılmış, 1958 yılındanberi, Türkiyedeki kriminel düşüklerin korkunç sonuçlarını ve buna bağlı büyük sosyal problemleri iyi bilen yetkililerin ısrarlı ikazı ile Sağlık Bakanlığı bünyesi içinde doğmuştur. Türkiyede her yıl, ortalama 300 bin anne, bakıp yetiştirmeğe muktedir olmadığı çocuğunu gayrikanunî ve gayrisıhhî vasıtalara başvurarak düşürmektedir. Bu kadınların ortalama 10 bini ölmekte, çoğu sakatlanmakta ve istenmiyerek doğan çocuklar da sokaklara atılmaktadır. Bu durumdaki çocuklar ise derin ruhî şoklara mâruz kalmakta, toplum için problem teşkil edecek şekilde yetişmektedirler.

Şu gerçeği kabul etmek gerekir: Bugün, şehirde olsun köyde olsun, istemediği çocuğu düşürme yoluna gitmeyen kadın yok gibidir. Ancak, bunun için başvurulan usûller kanun dışı, tehlikeli ve ilkeldir. İşte Nüfus Plânlaması Kanun Tasarısının başlıca amacı, bu kanun dışı, tehlikeli ve ilkel çarelere sonvermek, çocuğu doğmadan önleme yollarını en fennî ve sıhhî metodlar halinde halka öğretmeyi devlet yoluyla sağlamak, bunun için Sağlık Bakanlığının gerekli araştırma merkezleri kurmasını mümkün hale sokmaktır. Bakanlıkça köylerde yapılan bir ilmî anket, köy kadınlarının yüzde 72'sinin ve köy erkeklerinin de yüzde 65'inin doğum kontrolüne taraftar olduklarını göstermiştir. Ankarada çalışan ve muhtelif vesilelerle köylere giden kadın derneklerinin, hiçbir teklifte bulunmadan, karşılaştıkları ilk talep daima "önleyici metodlar"ın kendilerine öğretilmesi yolunda olmuş; birçok köylerde erkekler, bu konuda kadınlara katılmışlar ve nasıl olsa, çeşitli usûllere başvurduklarını açıkça anlatmışlardır. Kısacası bu kanun, önleyici tedbirlerin öğretilmesiyle, çocuk düşürmeyi bugünkü korkunç halden kurtaracak ve "Ben çocuk katliâmına sebep olacak olan böyle bir kanuna oy vermem" diyen CHP senatörü Tahsin Banguoğlunun sözlerinin tam aksine, çocuk ve ana katliâmına büyük çapta son verecektir.

Türkiyede doğum kontrolünün, yâni aile plânlaması projesinin talihliliği de talihsizliği de Devlet Plânlama Dairesinin aynı sonuca varan "nüfus plânlaması" politikası ile beraber yürütülmüş olmasıdır. Sağlık Bakanlığı, Devlet Plânlamanın ele aldığı dâvayı bir bakıma daha çabuk geliştirme imkânını bulmuş ve Birinci Koalisyon Hükümeti bunun bir ekonomik, sosyal ve tıbbî zorunluk olduğunu kabul etmiş, İkinci Koalisyon ise bunu beş yıllık plâna girmek üzere, prensip olarak onaylamışlar. Ancak bu konudaki büyük talihsizlik, doğum kontrolü savunucularının daha çok nüfus plânlamasını öne sürmeleri olmuştur. Doğum kontrolü ile nüfus plânlaması politikasının tartışmaya elverişli noktaları bulunabilinir. Fakat asıl mesele, ana-çocuk sağlığı yönünden ele alınınca kendisini göstermektedir. Bu, önüne geçilmez bir zorunluktur, toplumun ihtiyaçlarından doğmuştur ve bir fantezi değildir.

Senato bu kanunu onaylamasa da Türkiyede anneler bakamıyacakları çocuklarını -şehirlerde kürtaj, köylerde ise en ilkel metodlarla- düşürmekte devam edeceklerdir. Bu usûle başvurmamış kadın ancak, kendi kendine bir korunma tedbiri bulmuş olan kadındır. Aile plânlaması bugün, bütün ileri toplumlarda tabiî olarak, geri kalmış, kalkınma çabası içinde bulunan memleketlerde ise hükümet programları içinde uygulanmaktadır. Bu, kadının en tabiî bir insanlık hakkıdır. Bir kadına istemediği ve bakamıyacağı bir çocuğu zorla doğurtmak düşüncesi bütün kanunlara rağmen, dünyanın hiçbir ülkesinde tutunmamıştır ve tutunamıyacaktır.

Jale CANDAN

Filmler

"Gizli Hakikatler"

Amerikan sinemasının ortaya çıkardığı güçlü rejisörlerden biri John Houston'dur. Houston'u türk seyirciler ,memleketimizde en son dört yıl önce gösterilen "Heaven Knows, Mr. Allison - Tanrı Bilir, Mr. Allison" isimli filmden hatırlayacaklardır. Ne var ki "Tanrı Bilir, Mr. Allison" ünlü rejisörün gücünü göstermekten çok uzak bir filmdir. Houston memleketimizde "Moby Dick - Deniz Ejderi", "The African Queen - Afrika Kraliçesi", "Moulin Rouge - Kırmızı Değirmen" ve "The Treasures of Sierra Madre - Altın Hazineleri" isimli filmleriyle tanınmıştır. Uzun bir süre sessizliğe gömülen rejisör, en son olarak Tennessee Williams'ın bir piyesinden beyaz perdeye aktarılan "Iguana Geceleri" isimli eseri yöneterek tekrar kendinden söz ettirmiştir.

Houston'un 1962'de çevirdiği bir başka film Türkiyede vizyona girmiş bulunmaktadır: "Freud-The Secret Passion - Gizli Hakikatler".

"Gizli Hakikatler", "Hayatımız, ruhumuzdaki ilkel ve hayvanca içgüdülerle çevremizden edindiğimiz medenî düşünceler arasındaki çatışmalarla geçer" diyerek XX. yüzyıldaki ruhbilimsel anlayışı allakbullak eden psikolog Freud'un hayatını ele almaktadır. İnsanın ruhî yapısını meydana getiren bilinmez unsurları dünyada ilk defa inceleyen Freud hakkında bir film çevirmek, yalnız ünlü br rejisörü değil, aynı zamanda senaryo yazarlarını da düşündürecek bir konudur. Freud'u beyaz perdeye aksettirmek Houston için nekadar güçse, "Gizli Hakikatler" in senaryosunu yazmak da bir o kadar güç, hattâ daha yüklü bir çaba...

Freud'un hayatını iki saat on dakikalık bir filme sığdırmaya çalışırken, bu hayatın yalnız bir bölümünü ele almak elbette ki yerinde bir davranış olurdu. Nitekim senaryo yazarları, Charles Kaufman ile Wolfgang Reinhardt da bu yolu seçmişlerdir. Fakat buna rağmen Freud'un, XX. yüzyılın yüzüne bütün çıplaklığı ile fırlattığı gerçekleri bir hikâye havası içinde belirtmeye imkân var mıdır? Meselâ senaryo, Freud'un teşhis ettiği Oedipus kompleksini, Elektra kompleksini gösteren olaylara nasıl yer ayırabilir? "Rüyalarımız, isteklerimizin yerine getirilmesi şeklinde tecelli eder. Rüya, şuuraltımızın gizli köşelerinde tepinen arzu, gaye ve iştahları temsil eder" diyen Freud'un rüyalara verdiği önem ve bu konuda yaptığı açıklamalar bir filmde nasıl gösterilebilir? Senaryoda bunların hepsini [illegible] ye lüzum olup olmadığını sormak da bambaşka bir meselenin ortaya [illegible] masına sebep olabilir.

"Gizli Hakikatler"in senaryo yazarlarının yukarda belirtilen noktalara ne dereceye kadar önem verdiklerini incelemeden önce, üzerinde durulması gereken bir husus vardır: Freud modern psikolojiyi hemen hemen tek başına yaratan bir bilgindir. Onun sayesinde psikozların, nevrozların, ruh ve akıl hastalıklarının tedavisi için bugünkü tıbba [illegible] ve insanî unsurlar kazandırılmıştır. "Gizli [illegible]"in senaryosunda yalnız bu hususun belirtilmesi bile bir başarı sayılabilirdi. Nitekim yazarlar bu [illegible] açıkça belirtmemekle beraber hiç [illegible] mazsa üzerinde durarak, senaryonun başarıya yaklaşmasını sağlamışlardır. Fakat bu başarıya [illegible] psikoloji bilgisinden [illegible] uzun konuşmalarla sıkabilecek [illegible] lerden uzaklaşmadan da edememişlerdir. Bununla beraber, uzun konuşmalara yer verilen sahnelerin gerisinde bilincaltına ait anlam ve bu anlamın bir kızın - Susannah York - ha[illegible] ilgilendiren "gizli hakikatler"in [illegible] yavaş meydana çıkmasını [illegible] dinleyicinin ilgisini çekecek niteliktedir. Bu arada gençkızı tedavi eden Freud'un kendi geçmişindeki [illegible] hakikatler"in de hastadakilere paralel olarak gelişmesi filmin gücünü hem yükseltmekte, hem de merak unsurunu arttırarak seyircinin ilgisini toplamaktadır.

Filmin konusu

Filmin konusu, aslında son derece sadedir. Viyanalı Dr. Freud, hastaları hipnotize ederek [illegible] lunu seçmiştir. [illegible] tedavi Viyanada [illegible] Bunun üzerine Freud [illegible] çalışmalarına devam eder. Hastalarını hipnotize ederek uyutan bu [illegible] doktor, onların bilinçaltına itilmiş olan "gizli hakikatler"i ortaya çıkara-

(AKİS: 131)

rak, insanları bir takım anormalliklerden kurtarmaya çalışmaktadır. Bu arada kendisine sadece bir doktor o da bir dereceye kadar yardımcı olmaktadır. Dr. Freud, arkadaşından devraldığı bir hasta ile özellikle ilgilenmektedir. Cecil adlı bu genç kız, yavaş yavaş tamamen kendini Freud'un tedavisine terkeder. Dr. Freud, genç kızı tedavi etmeye başlayıncaya kadar diğer hastalarından, insanın ruhî yapısı hakkında çeşitli bilgiler edinmek fırsatını bulmuştur.

Seyirciye küçük sahnelerle verilen bu bilgiler, modern psikolojinin Freud tarafından tesbit edilen ilkelerini belirtmekten oldukça uzaktır. Hastalarının geçirdiği ruhi buhranlara paralel olarak Freud'un kendi hayatı ile ilgili araz da filmde ön-plâna çıkmaktadır. Bu paralel aksiyon, Cecil'in tedavisi ve psikoanalizi sırasında özellikle belirmektedir. Cecil'in Freud tarafından uzun sahneler alan psikoanalizi hem hikâyenin gelişimini sağlamakta ,hem de Freud'un ortaya attığı hakikatleri meydana çıkarmaktadır.

Filmin sonunda Freud'u, bir tıp kongresinde, düşüncelerini açıklarken görüyoruz. Ne yazık ki dünya henüz onun düşüncelerini kabul edecek kadar gelişmemiştir. Kendisine birçok bakımlardan yardımcı olan doktor arkadaşı bile cinsî arzuların daha çocukluk devrinde başladığı düşüncesini reddetmektedir. Film, Freud'u protesto eden doktorların çıkardığı gürültü ile sona ermektedir.

"Gizli Hakikatler"in senaryosunu yazanların Freud'u tanıtmakta başarıya ulaşamadıkları meydandadır. Rejisör Houston'a gelince, onun, seyirci karşısına bir "Kırmızı Değirmen"le çıkmadığı da bir gerçektir. Freud'u canlandıran Montgomery Clift ise, aşağı yukarı her filmde aynı olan rol biçiminin dışına çıkmayan bir kompozisyonla, Houston'un usta yöneticiliği sayesinde, ancak düz bir başarı sağlamaktadır. Filmdeki en iyi oyuncu muhakkak ki, Freud tarafından psikoanalize tâbi tutulan kız rolündeki Susannah York'tur.

Sonuç olarak denilebilir ki, "Gizli Hakikatler" sırf Freud'un ismi bakımından akıllarda kalacak, fakat afişlerde pek dayanamayacak bir filmdir.

"Korkunç Şüphe"

Beğenilen, tutulan filmlerin benzerlerini aşağı yukarı aynı sanatçılarla çevirmeyi usûl haline getirmiş olan Hollywood, Susan Hayward'ın unutulmaz filmi "Yaşamak İstiyorum" dan sonra şimdi de "Korkunç Şüphe" ile seyirci karşısına çıkmaktadır. Susan Hayward bu filmde de bir katil zanlısı rolündedir. Fakat bu sefer değişik bir şekilde, şüpheleri üstüne çekmektedir.

Doktor rolündeki Hayward, ümitsiz bir hastalığa yakalanan sevdiği erkeği iğne ile öldürdüğü için iki yıl hapse mahkûm edilir. Fakat iki yıllık hapis cezasının sonunda, kadın doktorun cezalandırılmasını istemiş olan Savcı, Hayward'ı yanına alır. Savcı - Peter Finch - acaba karısından kurtulmak için mi, bir zamanlar sevdiği erkeği öldüren Hayward'dan faydalanmak istemektedir? Seyirci bu sorunun arkasından giderek bütün filmi izlemekte ve ortaya, hiç de ummadığı bir durumun çıktığını görerek - belki - hayret etmektedir. Fakat olayların gelişiminden hiç de hoşnut görünmemektedir. Filmde inandırıcı taraf az olduğu gibi, şüphe unsuru da yeterli değil. "Korkunç Şüphe", şimdiye kadar çevrilmiş olan şüphe filmlerini de andırdığı için, seyirciye yenilik getirmekten çok uzak kalmaktadır. Daha ziyade, Susan Hayward'ın, her filmde aynı olmakla beraber, seyirciyi hoşnut eden sert oyunu ile sürüklenerek birşeyler vermeğe çabalamaktadır. Hepsi, bu!

TÜRKİYE
KREDİ BANKASI
Sermayesi 20.000.000 T. L. Merkezi: İstanbul
Şubeleri:
İstanbul, Beyoğlu, Galata, Kadıköy, Osmanbey, Hasköy, Beyazıt
İzmir, Ankara, Yenişehir (Ankara), Adana, Çapa, Edirne
Samsun, Konya, İskenderun, Mersin, Bursa, Bakırköy
HER NEVİ BANKACILIK MUAMELATI-BÜTÜN YABANCI MEMLEKETLERDE MUHABİRLER
Telgraf adresleri: Umum Müdürlük: Bankorgen İstanbul Şubeler: Bankor
(AKİS: 136)

T.R.T.

Programlar ve hatalar

Radyo programları hakkında basında yapılan tenkitlerin yavaş yavaş etkisini gösterdiği memnuniyetle görülmektedir. TRT yöneticilerinin, radyolarda pervasızca "bütün ikazlara rağmen, biz yine fikrimizde ısrar edeceğiz" demelerine rağmen, Yönetim Kurulunun baskısı ile bazı gelişmeler kaydedilmektedir. Meselâ bunlardan biri sabahları yayınlanan çocuk programının akşam saatine alınması ile ilgilidir. Bilindiği gibi, programcılık anlayışından yoksun Merkez Program Dairesi Başkanlığı, 1 Ocak 1965 tarihindenberi "Çocuk Bahçesi" isimli bu programı bütün Türkiye Radyolarında, çocukların okulda bulundukları bir saatte yayınlamaktaydı. Bu konuda radyo idareleri dinleyicilerin haklı şikâyetleri ile karşılaşıyor, gazeteler sık sık bu hatayı belirtiyor, fakat programın saati boşuna bir inatla bir türlü değiştirilmiyordu. Nihayet, TRT Yönetim Kurulunun baskısı ile, "Çocuk Bahçesi" bütün radyolarda akşam yayınına alındı. Fakat ne yazık ki, bu hatayı onarmak için girişilen hareket, yıllarca öncedenberi her cumartesi saat 17'de yayınlanan emektar "Çocuk Saati"nin 15'e alınmasına yol açtı.

Bir program saatinin değiştirilmesi belki o kadar önemli değildir. Ama, emektar "Çocuk Saati"nin başına gelenler, radyo program yöneticilerinin, geleneklegen programları nasıl hiçe saydıklarını göstermesi bakımından önemlidir. Kaldı ki, sadece çocuk programları ile de değil, yine yıllardanberi yer etmiş haber saatleriyle bile düşüncesiz bir şekilde oynanmış ve dinleyicinin alışkanlıkları maalesef hiçe sayılmıştır.

Aslında radyolarımızda gerek dış tepkilere, gerekse radyo teşkilâtlarının içindeki keşmekeşe rağmen hiç bozulmadan ve meraklısının ilgisini hiç azaltmadan devam eden iki program çeşidi vardır. Bunlardan biri radyo piyesleri, diğeri de çocuk programlarıdır. Ne var ki TRT, her iki program çeşidini de dejenere etmek için elinden geleni yapmıştır ve yapmağa da devam etmektedir. Meselâ 1 Ocak 1965 tarihinde başlayan programlar arasında, piyes şeklinde 16 programa yer verilmiştir. Bu sözümona piyesler, gerek kalitesizlikleri, gerekse haddinden fazla uzun oluşları sebebiyle dinleyici üzerinde bıkkınlık yaratmıştır. Aynı durum çocuk saatlerinde de görüldüğü için her iki program şeklinin, radyolarımızın düzensizliğine rağmen, dinleyici üzerinde bıraktığı olumlu izlenim yavaş yavaş silinmeğe başlamıştır. Bu arada piyesler ve çocuk programları rastgele düzenlendiği ve sıkı bir denetlemeden geçirilmediği için kalitesizlikleri biryana, her iki program çeşidinde eğitim kurallarından uzak kelimeler ve şakalara da yer verildiği görülmüştür. Bu durum, radyo programlarının radyoculukla ilgisi olmayan kimseler tarafından alelâcele ve birtakım çıkarlar gözetilerek hazırlandığı gerçeğini ortaya koymaktadır. Aslında, Radyoya dışardan program yapan veya yine dışardan piyes yazan kimseleri, radyo yayınlarının kalitesizliğinden ötürü, suçlu bulmamak gerekir. Çünkü radyo idaresinin bu gibi kimselere ya yardımcı olması, ya da yol göstermesi şarttır. Ne var ki yeni program düzeni içinde yardımcı olma veya yol gösterme gibi hususlara hiç önem verilmemekte, programların çoğu yukarda anlatılan şekilde hazırlanmaktadır.

Büyüyen hatalar zinciri

Bu arada, dinleyicinin gözüne pek çarpmadığı veya onu doğrudan doğruya ilgilendirmediği için küçük sayılabilecek, fakat radyoculuk bakımından önemli hatalar da birbirini kovalamaktadır. Meselâ bir Çarşamba günü, öğle yayınındaki "Gezelim, Öğrenelim" isimli program yayınlanamamıştır. Sebep, program bandının bir rafta unutulmuş olmasıdır!

Bir başka olay: Ankara hariç, bütün Türkiye Radyolarında kadir gecesi dolayısiyle yayınlanacak olan mevlidin yayın saati meşhur lüks program dergisinde belirtilmiş olduğu halde, aynı dergide, mevlid saatinde Ankara Radyosunda bambaşka programların yayınlanacağı açıklanmıştır. Yine unutkanlıktan ötürü yapılan bu hata, ancak yayından bir gün önce farkedilmiş ve Ankara Radyosunun programları değiştirilerek mevlide yer verilmiştir. Yine, Ankara Radyosunun ikinci programı diye adlandırılan Ankara İl Radyosunun hafta sonlarında saat 18 yerine 15'de başlayacağı daha önceden defalarca açıklanmış, yayının uzatıldığı gün saat 15'e doğru, durum hakkında ilgililere haber verilmediği farkedilmiştir. Bu sebepten de koskoca TRT'nin merkez radyosunun ikinci programı, saat 15'de başlayacağı ilân edilmiş olmasına rağmen, ancak 17'de yayına geçebilmiştir.

Yukarda sıralanan hatalara başkalarını da eklemek elbette ki mümkündür. Ne var ki programcılıkla ilgili hatalar belirtildiği zaman TRT'nin baş programcıları bu tenkitleri ya "hissî" diye vasıflandırmakta, ya da "Yazılırsa yazılsın; yazıyı keser, dosyaya yapıştırırız" diyerek öbür tarafa geçmektedirler. Tenkitleri değerlendirip, hataları ortadan kaldırmayı düşünmek kimsenin aklına gelmemektedir. Birtakım program yöneticileri ise, "Böyle hatalar eskiden de olmuyor muydu? Hem de, şimdi bu tenkitleri yapanların zamanında.." diyerek, bugün TRT devrindeki eksiklikleri kapatabileceklerini sanmaktadırlar.

Sözün kısası, tenkitçilere kızılarak

Sağlığınız için, sizde; PANASON ÇAYI içiniz.

TABİATIN SUNDUĞU ŞİFA ÇAYI

PANASON

PAPATYA
NANE
ANASON

PANASON Çayı

(AKİS: 132)

veya hâlâ onlara Radyodan cevaplar yağdırılarak günler geçmekte, hatalar zincirine yeni halkalar eklenmektedir. Yaralar derinleştikçe, tenkitçilerin kimlikleri, kişilikleri üzerinde durma yoluna gidilmekte ve tabii, bol kese-den para harcanmaya da devam edilmektedir.

Bir yandan, tenkitçilerin hissi davrandıkları ileri sürülürken, bir yandan da "belki bu tenkitlerden birşeyler çıkar" ihtimaline karşı, sessizce bazı tedbirler alınmıyor da değil. Meselâ bu sayfalarda yapılan tenkitler de, programların yetersiz olduğu, yanlış saatlerde yayınlandığı, radyoculuk kurallarına uymadığı bütün ayrıntıları ile belirtilmişti. Bu ikazlar karşısında, radyo programlarında yine bir değişiklik yapmak için teşebbüse geçildiği anlaşılmış bulunmaktadır. Önümüzdeki ay içinde TRT, 1 Ocak 1965 tarihinde başladığını defalarca tekrarladığı "yenilik"i yalanlarcasına, bir başka "yenilik"e geçecektir. Programların saatleri değiştirilecek, bazı başka program'ar yayına ilâve edilecek ve hergün saat 15-17 arasındaki süre yayınla doldurulacak ve Radyolar, sabahın erken saatinden geceyarısına kadar aralıksız yayın yapacaklardır.

Yetersiz tedbirler

Aslında, Mart ayı içinde yapılması düşünülen bu "yenilik" de Türkiye Radyolarına birşeyler kazandırmaktan uzaktır. Bir defa, basında bugüne kadar yapılan tenkitlerin sadece, TRT program yöneticilerinin işine gelen tarafları üzerinde durulmuştur. Radyolarımızla ilgili bazı eksikliklerin giderilmesi için gerekli birtakım tedbirler alınmıştır. Dinleyiciyi hoşnut edeceği sanılan tek nokta da, yine yayın süresinin uzatılması olacaktır. 1 Ocak 1965 tarihinde yapılan yeniliklerin halk tarafından benimsenmemesine rağmen, TRT program yöneticilerinin gönlünü ferahlatan tek nokta, sabah yayınının uzamasından ötürü dinleyicide yaratılan olumlu tepkidir. Gerçi, sabah yayınında olduğu gibi, öğleden sonraki sürenin de uzatılması kaliteli programlarla sağlanamayacaktır ama, TRT program yöneticileri, lehlerine bir puvan daha kazanacaklarını düşünerek, işin kalite, masraf ve emek tarafını hiçe saymak suretiyle bu teşebbüse geçmeyi uygun görmüşlerdir. Böylece, kaprislerinin esiri olduklarını bir kere daha ispat etmiş bulunmaktadırlar.

Bu arada, piyes programlarında görülen aksaklıklara yerinde suçlama ve dedikoduların karışması da TRT program yöneticilerini harekete geçirmiştir. Bu konuya geçen hafta bu sayfalarda dokunulmasından sonra, Ankaradaki tiyatrolara derhal haber salınmış ve bütün aktörlerin radyo piyeslerinde eşit sayıda rol alacakları bildirilmiş, radyo oyunlarında oynamak isteyen sanatçıların isimlerini ve boş zamanlarını Ankara Radyosuna bildirmeleri kendilerinden istenmiştir. Bu çağrının özellikle Ankaradaki özel tiyatrolara yapılmış olması hayli dikkat çekicidir. Meselâ TRT program yöneticileri, Meydan Sahnesi sanatçılarına rol vermemeğe aylardanberi özel bir dikkat göstermişlerdir. Ancak bu tiyatro topluluğundan sadece bir-iki kişi, o da İstanbuldan gelen bir radyo yöneticisinin ısrarı üzerine, "Özel Programlar"a çağrılmışlardır. Aslında, radyo piyeslerinde rol verilmeyen tiyatro sanatçılarının sayısı hayli kabarıktır ve son çağrıdan sonra TRT program yöneticilerinin sözlerini tutup tutmayacakları da ayrıca merakla beklenmektedir.

Tarafsızlık ve sorumlular

Mahmut T. ÖNGÖREN

Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu hergün bir sınavla karşıkarşıyadır. Radyolarımız bu sınavı bazen halkoyunda, bazen basında, bazen de siyasi çevrelerde verirler. Bu sınav, TRT'nin tarafsızlığı ile ilgilidir.

Gerçi 359 Sayılı Kanunla TRT tam anlamda bir tarafsızlığa kavuşmuştur ama, bir teşkilâtı belli bir hedefe yöneltenler, ona kimlik ve karakter verenler yine de insanlardır. Bu bakımdan, Türkiye Radyolarının sadece bir kanunla, kesin olarak tarafsızlığa kavuştuğunu iddia etmek safdillik olur. Unutmamak gerekir ki, radyolarımızın yalnız siyasi yönden değil, her bakımdan tarafsızlığa kavuşması, 359 Sayılı Kanunun ışığında, TRT yöneticilerinin davranışına bağlıdır. TRT yöneticileri, bugüne kadar yaptıkları icraatla, Türkiye Radyolarına 359 Sayılı Kanunla verilen tarafsızlığı koruyabilmişler midir?

İşte bu soruya, kanun çerçevesi içinde, cevap verilmesinin istenilebilmesi, bugün, Türkiye Radyolarında gördüğümüz tek yeniliktir ve bunun tek kaynağı da Anayasadır. Bu aynı zamanda, Türkiye Radyoları için değiştirilmesi imkânsız bir yeniliktir. Radyo programları zaman zaman gerileyebilir veya istenilen seviyeye ulaşabilirler, fakat tarafsızlık hiç bir zaman bozulmamalıdır.

Türkiye Radyolarının tarafsızlığı bozulursa ne olur? Bu sorunun cevabı, bugün için, yukardaki soruya verilecek cevaba bağlıdır. Yalnız, şurası muhakkaktır ki, eğer TRT yöneticileri yukardaki soruya olumlu bir cevap veremezlerse, kaybeden Türkiye Radyoları olmayacaktır. Çünkü tarafsızlığı bozan yönetici hakkında yapılacak işlem, 359 Sayılı Kanunun gücünü belirtir. Eğer sorunun cevabı olumlu çıkarsa, aynı kanunun gücü bu sefer bir başka yönden belirmiş olacaktır. Çünkü artık yönetici eliyle de radyolarımızın olumlu bir hedefe yöneldiğini kabul etmemiz gerekecektir.

Bu bakımlardan yukardaki soruya cevap vermeleri gerekenlerin davranışları ve bu davranışların sonuçları hergün merakla izlenmektedir.

(AKİS: 131)

Haberler

Dünya yüzündeki sayılı büyük keman virtüozlarının en önde gelenlerinden biri, Leonid Kogan, yurdumuza gelerek, önümüzdeki hafta konserler verecek. 1 Mart Pazartesi akşamı Ankara Konser Salonunda bir resital, 3 ve 4 Martta ise Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasıyla iki ayrı konseri var. Bunlarda Beethoven ve Mozart'ın keman konçertoları çalınacak. Sonra büyük sanatçı, orkestra ile birlikte İstanbula gidecek, orada da 6 ve 7 Mart akşamları, şef G.E. Lessing'in yönetiminde, aynı programlar tekrarlanacak. Ankara ve İstanbuldaki sanatsevenler, konserleri merak ve heyecanla izlemekte ve beklemektedirler. Ancak herkesin dileği, olağanüstülüğü şüphe götürmeyen bu konserlerin, yine haksız yere şu veya bu derneğe mâledilip, gerçek müzikseverlerin bu yüzden mahrum bırakılmamasıdır!

★

Alman Kütüphanesinin teşebbüsüyle Ankaraya gelen ve bu çarşamba akşamı Kütüphanenin salonunda bir resital veren piyanist Hugo Steurer, bu cuma akşamı da Orkestranın eşliğinde, Konser Salonunda bir konser verecektir. Bunda Steurer, Brahms'ın Birinci konçertosunu çalacaktır. Aynı konserde müzikseverler, Orkestradan, Brahms'ın Dördüncü senfonisini de dinleyeceklerdir.

H. Ferit Alnar
İyi not aldı

Konseri verenler: Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası.

Yöneten: Hasan Ferit Alnar, misafir şef.

Solocu: Yüksel Koptagel (Piyano).

Konserin yeri: Ankara Konser Salonu.

Günü: 19 Şubat 1965 Cuma, Saat 20.30'da.

Program: İki romantik bestecinin eseriyle bir türk bestecisinin çok çalınan bir parçasından kuruluydu: 1) C. Franck: Re minör senfoni, 2) F. Chopin: Piyano Konçertosu, Fa minör, 3) H. F. Alnar: Prelüd ve İki dans.

Konserin özellikleri: Değerli türk bestecisi Alnarın kürsüde yer alması, üstelik çok bilinen ve sevilen bir bestesinin bir kere daha dinletilmesi en önemli özellikti. Ankaralıların yakından tanıdıkları Ferit Alnar 1936 yılından 1963'e kadar Cumhurbaşkanlığı Filârmonik Orkestrasının daimi şefliğini yapmış, Ankarada ilk opera çalışmalarında da büyük gayretleri ve semereli çalışmaları görülmüştür.

Şunu belirtmek yerinde olur ki, Ferit Alnarın Cumhurbaşkanlığı Orkestrasının şefi olarak çalıştığı yıllardaki çabaları, değerli sanatçının Dr. Ernst Praetorius gibi tam anlamıyla "dört başı mâmur" bir şeften sonra orkestrayı yönetmek durumuna gelmesi yüzünden hiç de şanslı olmamıştır. Bu yüzden Orkestranın, Praetorius'un zamanındaki durumunu bilenlere Alnarın yöneticiliği biraz sönük gibi gelmişse, nedenini yalnız bunda aramak gerektir. Mamafih, herşeye rağmen, Ferit Alnar Orkestrayı bir seviyenin altına düşmekten de korumuştur. Nitekim Alnardan sonra, son yıllara gelinceyedek durumun çok daha bozulduğu hep bilinmektedir. Netice olarak Ankaralı müzikseverlerin Alnar hakkındaki izlenimleri kendisinin çok duygulu ve bilgili bir sanatçı olduğu, ama orkestranın yönetiminde tam bir başarıya ulaşamadığı yolundadır.

Alnar Türk Sanat Tarihinde muhakkak en belirli yönüyle, besteciliği ile anılacaktır. Gerçekten o, batı sanat müziği alanındaki ilk türk bestecileri olan "Türk Beşleri" arasında mümtaz bir yeri olan sanatçımızdır. Atatürk devrimlerinin getirdiği batılı sanat anlayışı ile milli müziğin en güzel yoğrulduğu bestelerin birçoğu onundur.

Beğendiklerim: Dinlene dinlene ezberlenen bestelerden Franck senfonisi iyi sayılacak yorumlardan birine ulaştı. Zaten ilk ölçülerden başlayarak, Alnarın sanat gücü kendini hissettirmeğe başlamıştı. İyi çalıştırılmış, artık topluluk olarak başarılı icralar çıkarmağa alışmış, kendinden emin bir orkestrayla gerçek sanat gücüne sahip şeflerin iyi sonuçlar alabileceği bir kere daha görüldü. "Prelüd ve iki dans" da, bilmem kaçıncı olarak seslendirildiği halde, zevkle dinlendi.

Beğenmediğim: Biyografisine bakılarak hatırı sayılır önemde bir piyanist olduğu zannedilen Koptagel Türkiyede sükse yapacağını umduğu bir konçertoyla programa katılmıştı. Bunda belki de kendi açısından haklıydı. Fakat Ankarada, hele son yıllardaki müzik hayatının seviyesini bilmiş olsaydı daha çok başarı gösterebileceği, özellikle yorum ve anlam yönünden daha az incelikler isteyen, ama belki daha az gösterişli bir eseri programa koyardı. Aynı bestenin Malcuzinsky'den standard seslendirilişini dinledikten sonra, böyle, hiçbir özellik göstermeyen, silik ve sıradan icralar Ankaralı müzikseverleri artık fazla ilgilendirmiyor.

Sonuç: Ferit Alnarı umduğumdan çok iyi buldum. Kişiliği yerleşmiş, olgunlaşmış ve gelişmiş bir sanatçı olmuş. Orkestra üyeleri de emektar şeflerine azami gayret ve dikkatle yardım ettiler. Ortak başarı çok olumluydu.

Daniyal ERİÇ

TİYATRO

Ankara

"Çeşme Başı"nın ilk temsili

Geçen Cuma akşamı, Büyük Tiyatroya gidenler, önemli bir sanat olayına şahit oldular. Birkaç hafta önce 4. Türk Operasının, Nevit Kodallının "Gilgameş"inin doğduğu sahnede, biz de Operadan da yeni olan Bale sanatının ilk yerli ürününü, Ferit Tüzünün "Çeşme Başı"sını dinlediler, gördüler.

Geçen sayımızda haber vermiş olduğumuz gibi, "Çeşme Başı" bir türk bestecisinin müziği üzerine yapılmış ilk koregrafidir ve bale dünyasına türk müziğini, türk folklorunu, türk törelerini tanıtacak ilk eser niteliğini taşımaktadır. Koregrafini meydana getiren sanatçının Dame Ninette de Valois çapında, uluslararası dans çevrelerinin ünlü bir ustası olduğu düşünülürse, yakın bir gelecekte, orijinal yönleri olan böyle bir balenin Batı repertuvarında yer almakta gecikmiyeceğini umarak sevinebiliriz.

"Çeşme Başı", "Bir türk fantezisi" adı altında icra edilmişse de, bestecisi bunun, aslında, Yapı ve Kredi Bankasının yarışmasında ikinciliği kazanan "Anadolu Süiti" olduğunu ve bu süitte yaptığı bazı değişiklik ve eklemeler le meydana geldiğini açıklıyor. Program dergisinde verilen izahlara göre bale, "sâkin bir giriş müziği, canlı bir horon, ağır bir "pas de deux", hızlı bir oyun havası, bar, son oyun ve bir sopranonun söylediği "türkü"den ibarettir. Konusuna gelince: "elle tutulur bir konusu yoktur, daha ziyade bir fantezidir"... Köyde bir çeşme başı, başlıyan sabah, canlanan hayat., köylü kızların, kadınların sohbeti, fısıldaşmaları, sonra köye uğramış bir canbaz kumpanyası artistlerinin çeşitli gösterileri. Bu arada çok beğenilen, pırıl pırıl bir Karagözle Hacıvat, sonra, akşam, gece ve sessizlik...

"Çeşme Başı", konu bakımından, bir belkemiği olmadığı halde, neşeli ve canlı müziği, sürükleyici koregrafisiyle, ilk temsil akşamı, okadar beğenildi, okadar çok alkışlandı ki, opera ve balemizin kısa tarihinde hiç benzeri olmıyan bir şey oldu: son bölümü tekrar çalındı ve oynandı!

Temsilden sonra Ferit Tüzün, bütün sanatçılar şerefine, Sanatsevenler Klübünde bir supe verdi. Bir-iki eski Bakanla Dame Ninette de Valois'nın, misafir İngiliz Orkestra Şefinin, ingiliz ve rus Büyük Elçilerinin, Devlet Tiyatrosu Genel Müdürüyle ileri gelen idarecilerinin ve Bale sanatçılarının katıldıkları bu supede, ilk türk balesinin doğumu kutlandı.

1 Piyes gördüm

Oyun: "Hülleci"; komedi, 4 perde

Yazan: Reşat Nuri Güntekin.

Tiyatro: İstanbul Şehir Tiyatrosu (Fatih).

Sahneye koyan: Zihni Küçümen.

Dekor - Kostüm: Turgut Atalay.

Konu: Reşat Nuri Güntekinin, eski Halkevlerinin amatör oyuncu topluluklarından kadar Anadoluyu dolaşan tuluat tiyatrolarına da bir örnek olsun diye yazdığı bu eğlenceli komedinin, otuz yıl sonra, başta Medeni Kanun, Lâiklik ve Kadın Hakları olmak üzere, Atatürk devrimlerinin temel ilkelerini savunacağını, yazıldığı tarihte (1935) ileri süren biri çıksa, buna herkesten çok herhalde yazarı inanmazdı. Ne yazık ki bugün gerçek budur ve -Ankara (Altındağ seyircisi kadar- İstanbul seyircisi de haftalardanberi, Melek hanımın güldürücü -ve acıklı- mâcerasını bu açıdan ibretle seyretmektedir. Melek hanımın hikâyesine gelince: bu, sâf bir "cer" hocasına verilmiş, aslında, kendi çıkarlarından başka bir şey düşünmeyen bir kaynana ile kayınbiraderin elinde oyuncak olmuş, onlarla işbirliği eden ve "şeriat"ı işine geldiği gibi uygulayan vicdansız bir mahalle imamının fetvasıyla kocasından "boş" düşürülmüş, sonra, küçük bir mirasa konduğu öğrenilince, gene "hile-i şer'iye" ile ve "hülle" yoluyla eski kocasına nikâh edilmeğe kalkışılmış, temiz yürekli bir kızcağızın hikâyesidir. Bereket versin, karşısında "hülleci" olarak çıkarılan hırsız yamağı Hilmi, İmam efendiden daha vicdanlıdır: kızcağıza gerçekleri anlatır ve onu, başına çorap örmeğe kalkanlardan kurtarır.

Oynayanlar: Zihni Küçümen (Hilmi Efendi), Atıf Avcı (Şerif), Bilge Zobu (Hafız), Şakir Arseven (İmam), Celâl Balkır (Salâhi Molla), Ertuğrul Bilda (Parnak), Gül Vergon (Melek), Nezahet Tanyeri (Rukiye), Kadriye Tuna (Adile Dudu) v.s

Beğendiğim: İmam nikâhının, yeniden, büyük şehirlerimizin kenar mahallelerine kadar sokulduğu bir zamanda Şehir Tiyatrosunun eski repertuvardan çekip çıkardığı bu güzel oyunu, savunduğu ilkeleri apaçık ortaya koyarak, oynamak lüzumunu duymuş -cesaretini de göstermiş- olması. Zihni Küçümenin, oyunun gülünç yönleri kadar uyarıcı yönlerini de, ölçülü bir tutumla belirten sahne düzeni. Turgut Atalayın yerli rengi, havayı, aşırılığa kaymadan, duyuran dekorlarıyla kostümleri, Küçümenin sevimli bir yüz kazandırdığı Halim Efendisi. Şakir Arsevenin İmam'da, Nezahet Tanyerinin Rukiye'de, Kadriye Tunanın Adile Dudu'da, Ertuğrul Bildanın Parnak'ta çizdikleri renkli tipler. Salâhi Molla'da Celâl Balkırın, Melek'de Gül Vergonun rahat, etkili ve nüanslı oyunları.

Beğenemediğim: Bilge Zobunun kompozisyonunda, gereksiz aşırılıkların yer yer karikatürleştirdiği Hafız...

Sonuç: Zevkle seyredilen, iyi çalışılmış bir oyun; yerli repertuvarın -ne yazık ki- tazeleğini yitirmemiş, -hâlâ aktüel- komedilerinden biri...

Lûtfi AY

BASIN

İLÂN KURUMU

GENEL MÜDÜRLÜĞÜ'nün

Yeni Telefon Numaraları:

Santral : 27 66 00

« : 27 66 01

(Basın A: 887) — 127

SOĞUK

ALGINLIĞI

VE FAZLA

YORGUNLUKTAN

İLERİ

GELEN

vücut

kırıklığı

ve

adale

ağrılarına

karşı

GRİPİN

● **GRİPİN**, baş, diş, adale ve sinir ağrılarını teskin eder ● **GRİPİN**, lumbago, siyatik ve romatizma ağrılarına karşı faydalıdır ● **GRİPİN**, grip ve nezle başlangıcında birçok fenalıklar önler ● **GRİPİN**, 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir